

Установа адукацыі
“Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў”

Факультет інфармацыйна-дакументных камунікацый
Кафедра гісторыка-культурнай спадчыны

УЗГОДНЕНА
Загадчык кафедры

_____ Д. В. Герасіменак
«__» _____ 20__ г.

УЗГОДНЕНА
Дэкан факультэта

_____ Ю. М. Галкоўская
«__» _____ 20__ г.

ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНЫ КОМПЛЕКС
ПА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЕ

УСЕАГУЛЬНАЯ ГІСТОРЫЯ
Раздзел I. СТАРАЖЫТНЫ СВЕТ

для студэнтаў спецыяльнасці 1-23 01 12 Музейная справа і ахова гісторыка-
культурнай спадчыны
прафілізацыя: Культурная спадчына і турызм

Складальнік:

Л.У. Ландзіна, доктар гістарычных навук, дацэнт, прафесар кафедры
гісторыка-культурнай спадчыны

Разгледжаны і зацверджаны

на паседжанні Савета ўніверсітэта 21.06. 2022

пратакол № 12

ЗМЕСТ

1. Уводзіны.	С. 3–5
Тэматычны план	С. 6–7
2. Тэарэтычны раздзел – ооо	
– вучэбныя выданні	С. 8
– план-касспект лекцый	С. 9– 26
–іншыя матэрыялы (навуковая літаратура, аўдыя- і выдэарэсурсы)	С. 27–33
3. Практычны раздзел	
– матэрыялы для правядзення семінарскіх, практычных і інш. заняткаў	С. 34–45
4. Раздзел кантроля ведаў:	
– індывідуальныя заданні па курсу;	
– заданні для кантролю самастойнай работы студэнтаў	С. 46– 57
– пералік пытанняў для экзамену (заліку)	С. 58–60
– крытэрыі ацэнкі вынікаў вучэбнай дзейнасці студэнтаў	С. 61– 63
5. Дапаможны раздзел:	
– метадычныя рэкамендацыі па арганізацыі СРС	С. 64–69
– іншыя матэрыялы (тэхнічныя і інш. сродкі)	С. 70

1. УВОДЗІНЫ

Гістарычныя веды з'яўляюцца базавымі для краязнаўчай, экскурсійнай, навуковай працы у музеях. Курс усеагульнай гісторыі старажытнага свету, які складаецца з вывучэння першабытнага ладу, Старажытнага Усходу і антычнасці, з'яўляецца краевугольным у вывучэнні гісторыі. Дадзены этап сусветнай гісторыі заклаў фундаментальныя асновы чалавечага грамадства, вылучыў універсальныя сацыякультурныя структуры, выявіў альтэрнатыўныя мадэлі цывілізацыйнага развіцця. Менавіта ў старажытнасці бярэ свой пачатак гісторыя сацыяльных, палітычных і культурных інстытутаў, якія дайшлі да новага і найноўшага часоў. Нельга пераацаніць таксама значэнне перыяду старажытнасці для развіцця сусветнай матэрыяльнай і духоўнай культуры.

Курс прадугледжвае разгляд гістарычных працэсаў, тэндэнцый, падзей ад станаўлення чалавека і чалавечага грамадства да сярэдзіны I тыс. н.э. У геаграфічным аспекце разглядаюцца Старажытны Усход, уключаючы Індыю і Кітай і антычны свет з яго пашырэннем у перыяд элінізма і Рымскай імперыі.

У праграму ўключаны тэмы, прысвечаныя міфалогіі, рэлігіі, літаратуры і мастацкай культуры, а таксама развіццю навуковых ведаў вывучаемых цывілізацый і краін. Зроблены акцэнт на вывучэнне гісторыі паўсядзённасці, што прадугледжвае не толькі ўвагу да матэрыяльнай культуры, але і разуменне індывідуальных і калектыўных уяўленняў у старажытнасці, эвалюцыі гендэрных, сямейна-шлюбных адносінаў і г.д.

Мэтай курса усеагульнай гісторыі перыяду старажытнага часу з'яўляецца фарміраванне прафесійных кампетэнцый будучых спецыялістаў-музеязнаўцаў ў кантэксце вывучаемай дысцыпліны, матывацыі для набывання новых ведаў і іх прымянення ў прафесійным і штодзённым асяроддзі.

Адзначаная мэта прадугледжвае вырашэнне наступных *задач*:

- вызначэнне месца і ролі перыядаў першабытнасці, Старажытнага Усходу і антычнасці ў сусветнай гісторыі;

- абгрунтаванне перыядызацыі, а таксама высвятленне праблем вылучэння перыядаў;
- усведамленне цэласнасці сусветна-гістарычнага працэсу, сувязі і пераемнасці ў развіцці цывілізацый, краін і народаў;
- адлюстраванне разгортвання гістарычнага працэса з выяўленнем краін – лідэраў цывілізацыйнага развіцця канкрэтных эпох і суадносеннем нераўнамернасці, пераемнасці і тэндэнцый адзначаных працэсаў;
- стварэнне комплекснай карціны развіцця сусветнай цывілізацыі з сістэмным бачаннем гістарычнага працэса праз сінхранізацыю, правядзенне аналогій, параўнанне, вылучэнне сувязяў прычын і наступстваў;
- выхаванне цэласнага светаўспрыняцця, цікавасці і павагі да гісторыка-культурнай спадчыны іншых народаў, вызначэнне іх ролі на розных этапах гістарычнага працэса;
- суаднясенне дасягненняў сусветнай і айчыннай матэрыяльнай і духоўнай культуры;

У выніку вывучэння курса студэнт *павінен ведаць:*

- гістарычнае значэнне перыяду старажытнага свету ў сусветнай гісторыі, крытэрыі перыядызацыі, змест і структуру курса;
- асноўныя тэндэнцыі, працэсы і падзеі ў развіцці цывілізацый, краін і народаў;
- сувязь прычын і наступстваў гістарычных падзей і працэсаў, суадносіны гістарычнай пераемнасці і нераўнамернасці;
- асаблівасці зместу і развіцця заходняй і усходняй цывілізацыйнай мадэлі;
- уплыў сацыяльных і культурных інстытутаў, якія склаліся ў старажытнасці, на гістарычныя працэсы наступных перыядаў.

Студэнт павінен *умець:*

- параўноўваць і інтэрпрэтаваць розныя пункты гледжання, выпрацоўваць і аргументаваць уласныя меркаванні;

- чытаць інфармацыю гістарычных карт, схем, дыяграм, а таксама ілюстрацыйнага матэрыялу;

- прымяняць у кантэксце сусветнай гісторыі веды па сумежных дысцыплінах (сусветнай мастацкай культуры, філасофіі, сусветнай літаратуры, рэлігіязнаўстве, культуралогіі, айчынай гісторыі і г.д.);

- аналізаваць гістарычныя працэсы і падзеі, ацэньваць гістарычныя з’явы і персаналіі як з пункту гледжання сёняшняга дня, так і ўлічваючы канкрэтны гістарычны кантэкст.

- Зместам вучэбнай дысцыпліны “Усеагульная гісторыя. Раздзел 1. Старажытны свет” прадугледжана фарміраванне наступных кампетэнцый у адпаведнасці з адукацыйным стандартам вышэйшай адукацыі I ступені па спецыяльнасці 1-23 01 12 Музейная справа і ахова гісторыка-культурнай спадчыны (па напрамках):

- ВК – 4 – Працаваць у камандзе, талерантна ўспрымаць сацыяльныя, канфесійныя, культурныя і іншыя адрозненні;

- ВК – 7 – Валодаць гуманістычным светапоглядам, якасцямі грамадскасці і патрыятызма;

- БПК – 2 – Інтэрпрэтаваць гісторыю сусветных цывілізацый, вызначаць асаблівасці этнічных супольнасцей, культур і іх эвалюцыю, агульную сацыякультурную сітуацыю.

- У адпаведнасці з вучэбным планам на вывучэнне вучэбнай дысцыпліны “Усеагульная гісторыя. Раздзел 1. Старажытны свет” прадугледжана 176 гадзін, з іх аўдыторных 88. Прыкладнае размеркаванне аўдыторных гадзін па відах заняткаў: лекцыі – 42 гадзіны, семінарскія заняткі – 28 гадзін, самастойная работа студэнтаў – 18 гадзін. Рэкамендаваная форма кантролю – экзамен.

ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ

Раздзелы і тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін		СРС	
	лекцыі	семінары	колькасць гадзін КСР	форма кантролю ведаў
Уводзіны				
Прадмет і мэты курса. Усход і Заход як альтэрнатыўныя мадэлі развіцця цывілізацый	2			
Раздзел I. Першабытнае грамадства				
Першабытна лад, яго сутнасць і змест. Каменны век		2		
Неалітычная рэвалюцыя і яе ўплыў на чалавечае супольніцтва. З'яўленне першых цывілізацый		2		
Матэрыяльная і духоўная культура першабытнага грамадства			2	рэфераты, калоквіум
Раздзел II. Старажытны Усход				
Старажытная Месапатамія. Царствы Шумера і Акада	2			
Старажытны Вавілон	2			
Дасягненні матэрыяльнай і духоўнай культуры цывілізацыі Старажытнай Месапатаміі		2		
Старажытны Егіпет.	4			
Дасягненні матэрыяльнай і духоўнай культуры Старажытнага Егіпта		2		
Дзяржава хетаў	2			
Асірыйская дзяржава і дзяржава Урарту ў II–I тыс да н.э.	2			
Усходняе Міжземнамор'е (Сірыя, Фінікія, Палесціна) ў II–I тыс. да н.э.	4			
Матэрыяльная і духоўная культура народаў Усходняга Міжземнамор'я ў II–I тыс да н.э.		2		
Новававілонская (Халдзейская) дзяржава і Малая Азія ў I тыс. да н.э.	2			
Старажытны Іран (дзяржава Ахеменідаў) у I	2			

тыс. да н.э.				
Старажытнаіндыйская цывілізацыя	2			
Развіццё матэрыяльнай і духоўнай культуры Старажытнай Індыі		2	2	рэфераты, апытанне
Старажытнакітайская цывілізацыя. Складанне адзінай дзяржавы	2			
Дасягненні матэрыяльнай і духоўнай культуры Старажытнага Кітая		2	2	рэфераты, калоквіум
Раздзел III. Цывілізацыі антычнасці (Старажытная Грэцыя і Старажытны Рым)				
Эгейскі свет і Старажытная Грэцыя ў III – сярэдзіне I тыс. да н.э.	1		2	рэфераты, апытанне
Фарміраванне полісаў. Вялікая грэчаская каланізацыя	1			
Класічная Грэцыя. Афіны і Спарта	2		2	рэфераты, калоквіум
Пелапанэская вайна		2		
Крызіс поліса. Узвышэнне Македоніі і яе барацьба за гегемонію ў Грэцыі	1			
Стварэнне дзяржавы Аляксандра Македонскага і яе распад	1			
Сістэма эліністычных дзяржаў			2	рэфераты, калоквіум
Дасягненні матэрыяльнай і духоўнай культуры Старажытнай Грэцыі		2		
Элінізм. Матэрыяльная і духоўная культура эліністычнага свету		2	2	рэфераты, апытанне
Старажытная Італія. Этрускі. Рым царскага перыяду	2		2	рэфераты, калоквіум
Рымская рэспубліка ў другой палове I тыс. да н.э. Барацьба плебееў і патрыцыяў	2			
Заваяванне Рымам Міжземнамор'я. Пунічныя войны		2		
Крызіс Рымскай рэспублікі. Грамадзянскія войны ў Рыме. Дыктатура Ю. Цэзара. Падзенне Рымскай рэспублікі	2			
Развіццё Рымскай імперыі ў I–II ст. н.э.	1			
Крызіс III ст. Усталяванне сістэмы дамінацыі	1			
Палітычнае развіццё позняй Рымскай імперыі. Рым і варвары. Падзенне Заходняй Рымскай імперыі		4	2	рэфераты, калоквіум
Дасягненні матэрыяльнай і духоўнай культуры імператарскага Рыма		2		

Узнікненне і развіццё хрысціянства ў першыя вякі н.э.	2			
Усяго	42	28	18	

2. ТЭАРЭТЫЧНЫ РАЗДЗЕЛ. ВУЧЭБНЫЯ ВЫДАННІ

1. 38 лекцый по истории Древнего мира [Электронный ресурс]: учеб.-метод. пособие : [16+] / авт.-сост. С. А. Лазарев ; под науч. ред. С. М. Горшкова. – Москва ; Берлин : Директ-Медиа, 2021. – 400 с. – Режим доступа: <https://biblioclub.ru/index.php?page=book&id=618409>.
2. Всемирная история : учеб. пособие. В 3 ч. Ч. 1. С древнейших времен до конца XVIII в. / О. А. Яновский [и др.]. - Изд. 2-е, доп. и перераб. - Минск : Юнипресс, 2006. - 601 с.
3. Немировский, А. И. История Древнего мира : учеб. для студентов высших учебных заведений. В 2 ч. Ч. 2. Античность / А. И. Немировский. - Москва : Владос, 2000. - 479 с. : ил. - (Учебник для вузов).
4. Ребрик, В. В. Лекции по истории Древнего Востока: от ранней архаики до раннего средневековья [Электронный ресурс] / В. В. Ребрик. – Санкт-Петербург : Алетейя, 2020. – 502 с. – (Историческая книга). – Режим доступа: <https://biblioclub.ru/index.php?page=book&id=598294>.

ПЛАН-КАНСПЕКТ ЛЕКЦЫЙ

Тэма 1. Прадмет і мэты курса. Усход і Запад як альтэрнаттыўныя мадэлі развіцця цывілізацый

1. *Гісторыя старажытнага свету як першы этап у разгортванні сусветнага гістарычнага працэсу.* Структура і перыядызацыя курса. Канцэпцыі паходжання чалавека і грамадства. Фарміраванне сацыяльных інстытутаў, этнічных супольнасцей, эканамічных укладаў, рэлігійных і філасофскіх сістэм і г.д. Значэнне старажытнасці для наступных этапаў развіцця чалавецтва.

2. *Цывілізацыя і яе вызначэнні.* Усход і Запад як варыянты цывілізацыйнага развіцця. Агульная цывілізацыйная аснова і культурная пераемнасць Усходу і Захаду. Рысы заходняга і усходняга грамадстваў. Цывілізацыйная разнастайнасць старажытнасці і міжцывілізацыйны дыялог.

РАЗДЗЕЛ I. ПЕРШАБЫТНАЕ ГРАМАДСТВА

Тэма 2. Першабытны лад, яго сутнасць і змест. Каменны век

1. *Сутнасць першабытнага ладу і яго месца ў гістарычным працэсе.*

2. *Перыядызацыя, яе крытэрыі.* Варыянты і рэгіянальныя асаблівасці перыядызацыі гісторыі першабытнага грамадства.

3. *Антрапагенэз і антрапасацыягенэз.* Канцэпцыі паходжання чалавека і грамадства. Прыродныя ўмовы і іх змяненне. Ледавік і этапы аледзянення. Прарадзіма чалавецтва і першыя чалавекападобныя істоты. Стады антрапагенэзу. Формы і змяненні сацыяльнай арганізацыі і сямейна-шлюбных адносін.

4. Умовы жыцця і матэрыяльная культура каменнага веку. Тэхналагічныя змяненні. Археалагічныя культуры палеаліту і мезаліту. З'яўленне першых этычных норм і рэлігійных уяўленняў.

Тэма 3. Неалітычная рэвалюцыя і яе ўплыў на чалавечае супольніцтва.

З'яўленне першых цывілізацый

1. *Вызначэнне і сутнасць паняцця “неалітычная рэвалюцыя”.* Пераход да неаліту і тэхналагічныя змяненні перыяду. З'яўленне керамічных вырабаў і ткацтва. Пераход да вытворчай гаспадаркі. Эканамічныя і сацыяльныя наступствы неалітычнай рэвалюцыі. Маёмасная дыферэнцыяцыя і пачатак пераходу да патрыярхату. Археалагічныя культуры перыяду. Асяродкі цывілізацыі і складанне ўмоў для першых протадзяржаў. Матэрыяльная і духоўная культура неалітычнага грамадства.

РАЗДЗЕЛ II. Старажытны Усход

Тэма 4. Старажытная Месапатамія. Царствы Шумера і Акада

1. *Прыродныя ўмовы і насельніцтва рэгіёна.* Лад жыцця і заняткі найстаражытнага насельніцтва. З'яўленне шумераў. Узнікненне першых дзяржаўных утварэнняў. Шумеры і акадцы. “Царскі спіс”.

2. *Сацыяльнае і гаспадарчае развіццё.* Барацьба гарадоў-дзяржаў за дамінаванне. Саргон Старажытны і яго дзейнасць. Развіццё Акадскай дзяржавы ў другой палове III тыс. да н.э.. Заняпад Акада і нашэсце гучееў.

3. *Узвышэнне Лагаша.* Усталяванне III дынастыі Ура і яе заваёўніцкая дзейнасць. Сацыяльны падзел грамадства. Гаспадарчае развіццё і яго асаблівасці. Роля буйных храмавых гаспадарак. Рабства, яго крыніцы і маштабы выкарыстання. Заняпад дзяржавы і яе распад.

4. *Успрыняцце свету і рэлігійныя ўяўленні насельніцтва Старажытнай Месапатаміі.* Патрыярхальнае грамадства і лад жыцця.

5. *Матэрыяльная і духоўная культура і побыт.* Апрацоўка зямлі і сельскагаспадарчыя культуры. Архітэктура і будаўніцтва. Жылле і жыццёвая прасторы. Астранамічныя, матэматычныя і медыцынскія веды. Эпічная літаратура. Мастацтва.

Тэма 5. Старажытны Вавілон

1 *Узвышэнне Вавілона.* Гістарычныя ўмовы ўзвышэння Вавілона. Утварэнне Старававілонскага царства і ўсталяванне самастойнай дынастыі. Сацыяльна-эканамічнае развіццё Старававілонскай дзяржавы.

2. *Аб'яднанне Вавілонскай дзяржавы пры цары Хамурапі.* Кодэкс законаў Хамурапі, іх змест і накіраванасць. Сацыяльная структура Старававілонскай дзяржавы і яе змяненні. Рабства і яг месца. Трансфармацыя сістэмы землеўладання. Гаспадарчыя заняткі насельніцтва. Рамествы і гандаль. Паўсядзённае жыццё і культура Старажытнага Вавілона.

Тэма 6. Дзяржава хетаў

1. *Геаграфічнае становішча і прыродныя ўмовы.* Этнічны склад насельніцтва. Пачатак вывучэння Хецак дзяржавы. Звесткі аб хетах у старажытнагрэчаскім эпасе і Бібліі. Праблема мовы хетаў.

2. *Старажытнае, Сярэдняе і Новае царствы,* іх геапалітычнае становішча і асаблівасці ўнутранага развіцця. Росквіт дзяржавы хетаў, яе заканадаўства і знешняя палітыка. Матэрыяльная і духоўная культура хетаў. Падзенне Хецак дзяржавы.

Тэма 7. Старажытны Егіпет.

Перыядызацыя гісторыі Старажытнага Егіпта.

Прыродныя ўмовы і насельніцтва. Дадынастычны перыяд і лад жыцця грамадства. Гаспадарчыя заняткі. Узнікненне першых протадыржаўных утварэнняў. Значэнне апрацоўкі металаў у жыцці старажытнаегіпецкага

грамадства. Аб'яднанне Верхняга і Ніжняга Егіпта, яго гаспадарчыя, эканамічныя і палітычныя наступствы.

Егіпет у перыяд Старога царства. Узмацненне ўлады фараонаў і набыццё ёю аблічча усходняй дэспатыі. Мерапраемствы улады па цэнтралізацыі краіны і стварэнню адпаведнай сацыяльнай апоры. Гаспадарчае развіццё Егіпта перыяду Старога царства. Царская і храмавая гаспадаркі. Сацыяльная структура насельніцтва і арганізацыя працы. Будаўніцтва пірамід. Паступовае аслабленне ўлады фараонаў і распад краіны на номы.

Пераходны перыяд і аб'яднанне Егіпта. Барацьба Гераклеопаля і Фіў, яе вынікі. Змены ў сацыяльна-эканамічным развіцці краіны. Храмавыя і палацавыя гаспадаркі і іх структура. Таварна-грашовыя адносіны і гандаль. Сацыяльныя працэсы і маёмасная дыферэнцыяцыя. Заваёўніцкія паходы фараонаў і пашырэнне межаў Егіпта. Цэнтрабежныя і цэнтраімклівыя тэндэнцыі ў развіцці грамадства. Сацыяльныя канфлікты ў грамадстве. Нашэсце гіксосаў. Барацьба з гіксосамі і выгнанне іх з Егіпта.

Утварэнне Новага царства і ператварэнне Егіпта ў дзяржаву сусветнага значэння. Змены ў гаспадарчым жыцці. Выкарыстанне бронзы, тэхнічных прыстасаванняў, пашырэнне апрацоўваемых плошчаў. Развіццё раместваў і гандлю. Маёмаснае расслаенне. Рабства і яго крыніцы. Змяненні ў пануючым класе.

Унутрыпалітычная дзейнасць фараонаў Новага царства. Рэлігійная рэформа Эхнатона, яе мэты, правядзенне і наступствы. Барацьба ў пануючым класе. Знешнепалітычная дзейнасць фараонаў Новага царства, накірункі і вынікі ваенных паходаў. Заваёвы Тутмаса I, Тутмаса III і Рамсеса II. Пераход да абароны і паступовы заняпад краіны.

Унутрыпалітычная нестабільнасць і панаванне жрэчства ў краіне. Умацаванне ўплыву лівійцаў. Заснаванне лівійскай дынастыі. Падзел краіны. Напад эфіопаў і асірыйцаў. Узвышэнне Саіса і заснаванне Саіскай дынастыі. Эканамічны росквіт Егіпта перыяду Позняга царства. Гаспадарка

вельможы (пер джэт) як асноўная эканамічная адзінка. Выкарыстанне жалеза. Кантакты з дзяржавамі Міжземнамор'я, барацьба з Вавілонам. Персідскае нашэсце і заваяванне Егіпта персамі.

Заваяванне Персідскай дзяржавы Аляксандрам Македонскім і ператварэнне Егіпта ў эліністычную дзяржаву. Усталяванне дынастыі Пталемееў. Сістэма кіравання пталемееўскім Егіптам і яе змешаны характар. Карпаратыўнасць грамадства. Падатковая сістэма і яе рысы. Развіццё сельскай гаспадаркі, раместваў і гандлю. Заняпад пталемееўскага Егіпта і заваяванне яго Рымам.

Тэма 8. Асірыйская дзяржава і дзяржава Урарту ў II-I тыс да. н.э.

Перыядызацыя гісторыі Асірыі. Узвышэнне Ашура і асаблівасці яго палітычнай арганізацыі. Гаспадарчае і ваеннае развіццё Ашура. Барацьба Ашура з Вавілонам і Мітані. Сярэднеасірыйскі перыяд і ўмацаванне дзяржавы. Кіраванне Ашурубаліта. Асірыйскія заваёвы ў Месапатаміі і Міжземнамор'і. Новаасірыйскі перыяд. Росквіт Асірыі. Асаблівасці арганізацыі ваеннай справы. Заваёвы Асірыі ў Месапатаміі і Усходнім Міжземнамор'і. Гаспадарчае развіццё. Катэгорыі залежнага насельніцтва. Патрыярхальны лад, асірыйская сям'я і становішча жанчыны.

Узвышэнне дзяржавы Урарту. Прыродныя ўмовы, этнічны склад насельніцтва і гаспадарчыя заняткі. Умацаванне краіны пры цары Аргішці I. Барацьба Асірыі і Урарту ў сярэдзіне I тыс. да н.э..

Умацаванне Асірыі ў другой палове I тыс. да н.э. Заваёвы Тыгратпаласара III і Саргона II. Войны з Вавілонам і Егіптам. Максимальная магутнасць краіны пры Асархадоне і паступовае адпаўненне заваяваных тэрыторый. Адабленне Вавілона. Разгром Асірыі. Заняпад і падзенне Урарту. Матэрыяльная і духоўная культура Старажытнай Асірыі і Урарту.

Тэма 9. Усходняе Міжземнамор'е (Сірыя, Фінікія, Палесціна) ў II-I тыс. да

н.э.

1. *Прыродныя ўмовы Усходняга Міжземнамор'я.* Этнічная разнастайнасць. Гаспадарчыя заняткі насельніцтва. Узнікненне першых гарадоў-дзяржаў.

2. *Біблія як гістарычная крыніца.* Біблейская гісторыя. Старажытнае насельніцтва Палесціны, яго грамадскі лад і гаспадарчыя заняткі. Ізраільцяне і іудзеі. Філісцімляне і іншыя канкурэнты ў рэгіёне. Разлажэнне радавога ладу і ўзнікненне дзяржавўнасці. Цары Саул, Давід і Саламон. Развіццё гаспадаркі, раместваў, будаўніцтва.

3. *Ізраільскае і Іудзейскае царствы.* Палітычная барацьба. Стварэнне Ізраільскага і Іудзейскага царстваў і іх развіццё. Сацыяльныя канфлікты ў грамадстве і выступленні прарокаў. Заваяванне Ізраіля і Іудзеі Асірыяй і Вавілонам. Рассяленне яўрэйскага насельніцтва па іншых краінах.

4. *Усходняе Міжземнамор'е ў II-I тыс да н э.* Асаблівасці геапалітычнага становішча і прыродных умоў усходняга узбярэжжа Міжземнага мора. Заняткі насельніцтва. Гарады-дзяржавы Бібл, Угарыт, Цір, Сідон, іх сацыяльная будова і знешнепалітычная актыўнасць. Гандаль, маракходства, пірацтва, каланізацыя. Росквіт Ціра ў X ст. да н.э.. Усходнее Міжземнамор'е ў адносінах з Егіптам, Асірыяй, Персідскай дзяржавай.

Тэма 10. Новававілонская (Халдзейская) дзяржава і Малая Азія ў I тыс. да н.э.

1. *Усталяванне Новававілонскай дынастыі.* Халдзейскі Вавілон у сістэме міжнародных адносін I тыс. да н.э. Сацыяльная структура і асаблівасці царскай улады. Эканамічнае развіццё. Храмавая гаспадарка. Маёмасная дыферэнцыяцыя абшчыннікаў і змены ў сістэме землеўладання. Спецыфіка і складанасць сацыяльнай структуры грамадства. Рамествы. Гандаль. Ліхварскі і гандлевы капітал. Роля Вавілона ў міжнародным гандлі.

2. *Знешняя палітыка Новававілонскага царства.* Войны з Егіптам, дзяржавамі Усходняга Міжземнамор'я. Вайна з Персіяй. Сацыяльны крызіс у Вавілоне напярэдадні персідскага заваявання. Падзенне Вавілона.

3. *Малая Азія ў сярэдзіне I тыс. да н.э.* Лідзія, Мідзія, Кілікія. Эканамічнае развіццё. Роля гандлю і з'яўленне грашовага абарачэння. Роля малаазійскіх дзяржаў у міжнародных адносінах. Матэрыяльная і духоўная культура Новававілонскай дзяржавы і Малой Азіі.

Тэма 11. Старажытны Іран (дзяржава Ахеменідаў) у I тыс. да н.э.

1. *Прыродныя ўмовы, этнічны склад і заняткі старажытнага насельніцтва.* Станаўленне дзяржавы Элам і яе развіццё ў II – I тыс. да н.э.. Заняпад Элама і вылучэнне мідзян і персаў. Узвышэнне Мідыі і адасабленне Персіі. Падпарадкаванне Мідзіі Персідскай дзяржавы пры Кіры II. Умацаванне Персіі і яе барацьба з Вавілонам, Егіптам і Лідзіяй. Рост дзяржавы пры Камбізе і яго паход на Егіпет.

2. *Дарый I, яго рэформы па ўмацаванню дзяржавы.* Сістэма сатрапій. Грашовае абарачэнне. Гандаль і ліхварства. Эканоміка і сістэма землеўладання. Знешняя палітыка Персіі. Грэка персідскія войны і іх вынікі. Заваяванне Персіі Аляксандрам Македонскім. Матэрыяльная і духоўная культура і рэлігія Старажытнай Персіі.

Тэма 12. Старажытнаіндыйская цывілізацыя

1. *Прыродныя ўмовы паўвострава Індастан.* Сістэма рэк. Асваенне тэрыторыі ў каменным веку. Протаіндыйская цывілізацыя Харапа і Махенджа-Дара. Сацыяльная структура грамадства. Гаспадарчае развіццё і сельскагаспадарчыя культуры. Гарады, іх планіроўка і добраўпарадкаванне. Заняпад рэгіёна. Этнічны склад насельніцтва даарыйскай эпохі.

2. *Прыход арыяў і іранамоўных пляменаў.* Стварэнне дзяржаў. Месяцавая і Сонечная дынастыі. Сістэма варн. Варны і касты. “Законы Ману”.

3. *Узвышэнне княства Магадха і пашырэнне яго тэрыторыі.* Сельская гаспадарка, рамествы, развіццё гандлю. Сацыяльная структура грамадства. Персідскае заваяванне заходняй часткі Індыі. Прыход у Індыю Аляксандра Македонскага. Чандрагупта і стварэнне дзяржавы Маур'яў. Росквіт дзяржавы пры цары Ашоке. Распад краіны і яе аб'яднанне пры дынастыі Гуптаў. “Залатое стагоддзе Гуптаў”. Сельская гаспадарка, рамествы, гандаль. Дасягненні матэрыяльнай і духоўнай культуры Старажытнай Індыі.

Тэма 13. Старажытнакітайская цывілізацыя. Складанне адзінай дзяржавы

1. Прыродныя ўмовы і насельніцтва Старажытнага Кітая.

Перадмыслы гісторыі Старажытнага Кітая. Племяннае аб'яднанне Шан. Дзяржаўнае ўтварэнне Інь. Складанне рабаўладальніцкага грамадства. Падзенне Шан (Інь) і ўсталяванне царства Чжоў. Характар імператарскай улады. Сацыяльная структура грамадства. Умацаванне радавой знаці. Землеўладанне. Пашырэнне рабства. Кітайская дзяржава і плямены качэўнікаў. Дэцэнтралізацыя краіны. Змяненне ў сістэме землеўладання і абшчынным ладзе. Гаспадарчы уздым і рост гарадоў. Пачатак барацьбы за аб'яднанне краіны.

2. Узвышэнне царства Цынь. Рэформы Шан Яна і іх значэнне. Аб'яднанне краіны. Дзейнасць Цынь Шы Хуандзі. Адміністрацыйныя рэформы і сацыяльная палітыка. Барацьба з канфуцыянцамі. Росквіт гаспадаркі. Барацьба з качэўнікамі. Будаўніцтва Вялікай Кітайскай сцяны.

3. Распад дзяржавы Цынь і ўсталяванне дынастыі Хань. Старэйшая дынастыя Хань. Гаспадарчае развіццё. Тэхнічныя вынаходніцтвы Старажытнага Кітая. Дзейнасць Лю Бана. Заваёвы У-дзі. Сацыяльныя рэформы Ван Мана. Малодшая дынастыя Хань. Паўстанне “чырвонабровых”. Знешнепалітычная экспансія. Спробы пераадолець ізаляцыю краіны. Паўстанне “Жоўтых павязак”. Нашэсце пляменаў сюнну. Падзенне імперыі Хань.

4. *Матэрыяльная і духоўная культура Старажытнага Кітая, развіццё тэхнічных ведаў. Рэлігійныя і этычныя сістэмы.*

Раздзел III. Цывілізацыі антычнасці (Старажытная Грэцыя і Старажытны Рым)

Тэма 14. Эгейскі свет і Старажытная Грэцыя ў III – сярэдзіне I тыс. да н.э.

1. Перыядызацыя гісторыі Старажытнай Грэцыі.

2. Геаграфічнае становішча і прыродныя ўмовы. “Кола зямель” і сістэма марэй. Узнікненне Крыта-Мікенскай цывілізацыі і перыядызацыя яе гісторыі. Засяленне і ранняя гісторыя в. Крыт. Сацыяльная структура, гаспадарка, рамесныя. Фарміраванне царстваў.

3. Старапалацавы і Новапалацавы перыяд. Сістэма пісьменнасці, сацыяльныя адносіны, гаспадарка. Гандаль. Кантакты з іншымі краінамі. Траянская вайна. Напад ахейцаў і развіццё ахейскай цывілізацыі. Дарыйскае нашэсце і яго наступствы.

4. Развіццё Грэцыі ў “гамераўскі перыяд”. Архаізацыя грамадства і “цёмныя вякі”. Фарміраванне перадполісных структур і сацыяльная дыферэнцыяцыя грамадства. “Іліяда” і “Адысея” як гістарычныя крыніцы.

Тэма 15. Фарміраванне полісаў. Вялікая грэчаская каланізацыя

1. Архаічная Грэцыя і яе рысы. Асаблівасці сацыяльнай арганізацыі, гаспадарчыя заняткі насельніцтва. Вялікая грэчаская каланізацыя: прычыны, змест, накірункі, наступствы. Заснаванне і развіццё грэчаскіх калоній у Паўночным Прычэрнамор’і, іх роля ў развіцці гаспадаркі і гандлю метраполіі.

2. Перадумовы складання поліса. Сутнасць і рысы поліса. Эканамічная самадастатковасць горада-дзяржавы. Прычыны адсутнасці адзінай дзяржавы ў Старажытнай Грэцыі. Крытэрыі вызначэння паўнапраўнага грамадзяніна ў антычным свеце, яго правы і абавязкі. Фарміраванне

адпаведнага тыпу палітычнай культуры і ладу жыцця. Палітычныя сістэмы ў полісах. Дэмас і арыстакраты. Сацыяльная барацьба ў полісах. Раннія тыраніі і іх значэнне.

Тэма 16. Класічная Грэцыя. Афіны і Спарта

1. Росквіт поліснай сістэмы. Афіны і Спарта як альтэрнатыўныя варыянты развіцця поліснай арганізацыі. Сутнасць і змест класічнага перыяду.

2. Развіццё Атыкі і ўзвышэнне Афін. Заснаванне Афін паводле міфалагічнай традыцыі. Развіццё сістэмы ўлады ў Афінах. Законы Драконта. “Кілонава смута”. Сацыяльны крызіс, даўгавое рабства. Рэформы Салона. “Сісахфія”, грашовая рэформа, новы сацыяльны падзел. Гаспадарка і сацыяльнае развіццё. Рабства. Сістэма дзяржаўнага кіравання ў Афінах. Росквіт афінскай рабаўладальніцкай дэмакратыі, яе моцныя і слабыя бакі. Дзейнасць Перыкла.

3. Спартанская мадэль поліснай арганізацыі. Засяленне Лаконікі спартанскай “абшчынай роўных”. Уплыў фактараў заваявання на развіццё Спарты. Прыярытэты спартанскага грамадства. Эканамічная і сацыяльная сістэмы Спарты. Законы Лікурга. Спартанскі лад жыцця. Архаічнасць, роўнасць і алігархічнасць. Паступовыя ўнутраныя змены ў спартанскім грамадстве.

Тэма 17. Крызіс поліса. Пелопанэская вайна

1. Паглыбленне саперніцтва Афін і Спарты і барацьба іх за дамінаванне ў Грэцыі. Прычыны і падставы для вайны. Архідамава і Дэкелейская вайна. Барацьба палітычных партый у Афінах. Алігархічны пераварот у Афінах як сімптом крызіса поліснай сістэмы. Выбранне Алквіяда стратэгам – аўтакратарам. Капітуляцыя Афін і “тыранія трыццаці”. Познія тыраніі. Умяшальніцтва Персіі ў барацьбу паміж Афінамі і Спартай. Перамога Спарты і ператварэнне Афін у звычайны поліс.

2. *Эканамічныя, палітычныя і сацыяльныя фактары крызісу поліснай сістэмы.* Гаспадарчы заняпад і разбурэнне абшчыннага замлеўладання. Фарміраванне наемнай арміі. Праблематычнасць існавання ў новых умовах традыцый класічнага поліснага кіравання. Сацыяльная напружанасць у грамадстве, познія тыраніі. Пераход у Грэцыі лідэрства ад Спарты да Фіў.

Тэма 18. Узвышэнне Македоніі і яе барацьба за гегемонію ў Грэцыі

1. *Геаграфічнае становішча і асаблівасці развіцця Македоніі.* Узвышэнне Македоніі пры Філіпе. Аб'яднанне краіны, усталяванне грашовага абарачэння, стварэнне арміі. Падпарадкаванне Халкідыкі, Фесаліі, часткі Фракіі.

2. *Палітычная нестабільнасць у грэчаскіх полісах.* Умяшальніцтва Філіпа Македонскага ў праблемы грэчаскіх полісаў. Барацьба прамакеданскай і антымакедонскай партый ў Афінах. Бітва пры Херанэі і устанаўленне македонскай гегемоніі ў Грэцыі. Карынфскі кангрэс і дасягненне Македоніяй лідэрства ў Элінскім саюзе. Смерць Філіпа Македонскага і пераход улады да яго сына Аляксандра.

Тэма 19. Стварэнне дзяржавы Аляксандра Македонскага і яе распад

1. *Асоба Аляксандра Македонскага і яго прыход да ўлады.* Пачатак заваяванняў і ўмацаванне ўлады Аляксандра ў Грэцыі. Ідэалагічная падрыхтоўка ваенных паходаў. Пераправа ў Малую Азію. Бітва пры Граніке. Бітва пры Ісе і захоп у палон персідскага цара. Заваяванне Фінікіі, падпарадкаванне Егіпта. Заснаванне Александрыі Егіпецкай. Узяцце Вавілона і Персепаля. Паход Аляксандра Македонскага ў Сярэдняю Азію. Паўстанне Спітамена і заваяванне Сярэдняй Азіі. Ідэалагічнае замацаванне вынікаў заваёў Аляксандра Македонскага. Становішча ў войску Аляксандра. Змовы супраць цара.

2. *Паход у Індыю і яго цяжкасці.* Заваяванне паўночна-Заходняй Індыі. Вяртанне арміі Аляксандра і яе страты. Бунты ў арміі і спробы іх нейтралізацыі. Смерць Аляксандра і яе наступствы.

Тэма 20. Сістэма эліністычных дзяржаў

1. Барацьба за ўладу пасля смерці Аляксандра Македонскага. Паўстанне грэкаў супраць македонскага панавання. Войны і размеркаванне тэрыторый былой дзяржавы Аляксандра паміж дыядохамі. Распад імперыі на дзяржаву Лісімаха ў Фракіі, Македонію, царства Селеўкідаў і царства Пталемееў. Барацьба за незалежнасць Понта, Пергама, Віфініі. Канчатковае афармленне сістэмы эліністычных дзяржаў.

2. Змест паняцця “элінізм”. Сінтэз усходніх і элінскіх палітычных, эканамічных і культурных традыцый. Усталяванне дынастыі Пталемееў у Егіпце, Селеўкідаў у Азіі, Антыганідаў у Македоніі і Аталідаў у Пергаме.

3. Сістэма кіравання эліністычнымі дзяржавамі і асаблівасці іх сацыяльнай структуры. Знешнепалітычная дзейнасць эліністычных правіцеляў, саперніцтва паміж дзяржавамі. Умяшальніцтва Рыма ў сістэму адносін эліністычных краін. Барацьба Рыма з Македоніяй. Ператварэнне Пергама ў рымскую правінцыю. Разбурэнне Карынфа і заваяванне Рымам Грэцыі. Пакарэнне Егіпта і заканчэнне эпохі элінізма.

Тэма 21. Старажытная Італія. Этрускі, іх грамадскі лад і культура

1. Геаграфічнае становішча, прыродныя ўмовы і заняткі старажытнага насельніцтва Апенінскага паўвострава. Развіццё абшчыннага ладу. Італійскія плямены і іх рассяленне.

2. Этрускі і іх дамінаванне ў Італіі. Загадка паходжання этрускаў. Этрускалогія. Грамадскі лад і гаспадарчыя заняткі этрускаў. Дасягненні матэрыяльнай і духоўнай культуры этрускаў. Захаванне культурнай спадчыны этрускаў рымлянамі.

3. Перыядызацыя гісторыі Старажытнага Рыма.

4. Альба-Лонга і яе легендарныя правіцелі. Першыя паселішчы ў Лацыуме і на тэрыторыі будучага Рыма. Заснаванне Рыма згодна з

міфалагічнай традыцыяй. Аб'яднанне паселішчаў на халмах каля р. Цібр у адзіную гарадскую абшчыну.

Тэма 22. Рым царскага перыяду

1. Аб'яднанне абшчын і ўсталяванне сістэмы ўлады ў Рыме. Сацыяльнае развіццё Рыма царскай эпохі і рысы родаплемянной арганізацыі. Патрыцыі і плебеі. Функцыі цара, сената, курыятных каміцый.

2. Рым царскага перыяду. Дзейнасць рымскіх цароў. Ромул як першы цар. Сацыяльны падзел насельніцтва, адміністрацыйны падзел тэрыторыі, стварэнне войска. Нума Пампілій, афіцыйнае заснаванне культы, жрэчаскіх і рамесных калегій. Тул Гасцілій. Пераход насельніцтва Альба-Лонгі ў Рым. Ваенныя і будаўнічыя мерапрыемствы Анка Марцыя і Тарквінія Старажытнага.

3. Сацыяльныя канфлікты ў рымскім грамадстве. Рэформы грамадскага ладу Сервія Тулія. Пагаршэнне становішча ў Рыме пры Тарквініі Ганарлівым і ўчынкі яго сына Секста, згодна з рымскай гістарычнай традыцыяй. Паўстанне ў Рыме і ўсталяванне рэспублікі.

Тэма 23. Рымская рэспубліка і яе развіццё ў другой палове I тыс. да н.э.. Барацьба плебееў і патрыцыяў

1. Усталяванне рэспубліканскай сістэмы кіравання. Сістэма магістратур і яе рысы. Віды і функцыі магістратур. Сацыяльны падзел грамадства.

2. Барацьба плебееў і патрыцыяў. Сацыяльныя супярэчнасці ў Рыме. Розніца ў становішчы плебееў і патрыцыяў і барацьба паміж імі. Этапы барацьбы плебееў і патрыцыяў. Першая сэцэсія плебееў і усталяванне пасады народных трыбунаў. Кадыфікацыя права. Законы XII табліц. Другая сэцэсія плебееў і законы Валерыя і Гарацыя аб рымскім грамадзянстве. Закон Канулея аб шлюбах. Усталяванне пасады ваенных трыбунаў з консульскай уладай. Аграрныя законы Ліцынія і Секція, паступовае

атрыманне магістратур плебеямі. Адмена рабства за пазыкі. Ураўнаванне правоў плебееў і патрыцыяў.

3. *Эканамічнае развіццё і сацыяльныя працэсы ў перыяд рэспубліканскага Рыма. Рабства, яго крыніцы і сферы выкарыстання. Сістэма адкупов. Кансалідацыя кіруючага класа.*

Тэма 24. Заваяванне Рымам Міжземнамор'я. Пунічныя войны

1. *Уварванне на тэрыторыі Паўночнай Італіі кельцкіх пляменаў і іх рассяленне ў даліне р. По. Рымляне і галы. Заваяванне Рымам італійскіх пляменаў. Войны з этрускамі. Лацінскія і самніцкія войны. Перамога над галамі. Падпарадкаванне Рыму усяго Апенінскага паўвострава і вынікі рымскага заваявання Італіі. Экспансія Рыма ў Міжземнамор'і. Войны з Эпірам, Македоніяй, Сірыяй, падпарадкаванне Грэцыі. Пераход да Рыма тэрыторыі Пергама.*

2. *Імкненне Рыма да пашырэння ўплыву ў Міжземнамор'і. Барацьба за Сіцылію і сутыкненне з Карфагенам. Геапалітычныя планы Рыма і Карфагена. Першая Пунічная вайна і тэрытарыяльныя набыткі Рыма. Падрыхтоўка да другой Пунічнай вайны і яе пачатак. Пераход Ганібала праз Альпы. Бітвы пры Тразіменскім возеры і Канах. Намаганні Рыма па арганізацыі абароны. Перамогі рымлян у Сіцыліі і Іспаніі. Бітва пры Заме. Вынікі другой Пунічнай вайны. Трэцяя Пунічная вайна і разбурэнне Карфагена. Наступствы Пунічных войнаў.*

Тэма 25. Крызіс Рымскай рэспублікі. Грамадзянскія войны ў Рыме.

Дыктатура Ю. Цэзара

1. *Панаванне наблітэта ва ўмовах рэспублікі. Войны і пераразмеркаванне зямельнай маёмасці. Дзейнасць братаў Гракхаў і яе вынікі. Пачатак грамадзянскіх войнаў.*

2. *Эканамічныя, палітычныя і сацыяльныя прычыны крызіса Рымскай рэспублікі. Стварэнне палітычных групавак і іх барацьба. Папулярныя і*

аптыматы. Дзейнасць Г. Марыя. Саюзніцкая вайна. Барацьба паміж Г. Марыем і Л. Сулай. Дыктатура Сулы. Праскрыпцыі. Барацьба прыхільнікаў аднаасобнай улады з рэспубліканцамі. Паўстанне рабоў пад кіраўніцтвам Спартака.

3. Першы трыумвірат і мэты яго ўдзельнікаў. Заваёвы Ю. Цэзара ў Галіі. Распад першага трыумвірата і вайна Ю. Цэзара і Г. Пампея. Уключэнне Егіпта ў сферу барацьбы Пампея і Цэзара. Палітычная барацьба ў Егіпце ўваходжанне яго ў сферу уплыву Рыма.

Устанаўленне дыктатуры Ю. Цэзара ў Рыме. Мерапрыемствы Цэзара і сутыкненне яго з рэспубліканскай апазіцыяй. Змова сенатараў і забойства Цэзара.

Тэма 26. Падзенне рэспублікі і ўсталяванне Рымскай імперыі. Развіццё Рымскай імперыі ў I-II ст. н.э.

1. Складанне другога трыумвірата. Праскрыпцыі. Супрацьстаянне Антонія і Актавіяна. Палітычныя планы Клеопатры. Бітва пры Акцыі. Лёс Антонія і Клеопатры. Ператварэнне Егіпта ў рымскую правінцыю.

2. Устанаўленне прынцыпата і яго сутнасць. Палітычная барацьба і мерапрыемствы Актавіяна па ўмацаванні асабістай ўлады. Палітычны змест кіравання Юліяў-Клаўдзіяў. Падрыў пазіцыі сенацкай арыстакратыі, пашырэнне сацыяльнай базы прынцыпата. Сацыяльна-палітычныя працэсы ў Рыме і няўстойлівасць улады пры пераемніках Актавіяна Аўгуста. Асабістыя якасці імператараў дынастыі Юліяў-Клаўдзіяў і іх уплыў на становішча ў Рыме. Умацаванне манархічнай улады, барацьба з сенацкай апазіцыяй.

3. Знешнепалітычныя прыярытэты Рыма. Ваенны націск на захад і дыпламатыя на усходзе. Германская, Ілірыйская, Далмацінская войны. Паўстанні ў правінцыях. Разгром рымлян у Тэўтабургскім лесе. Знешнепалітычная няўстойлівасць пры пераемніках Аўгуста. Войны ў

Парфіяй. Паўстанні ў правінцыях. Палітычная нестабільнасць і ўсталяванне дынастыі Флавіяў.

4. *Гаспадарчае развіццё Рыма эпохі росквіту імперыі.* Рабская праца і усеагульны характар яе прымянення. Рымскія агра-тэхнічныя веды. Рымская віла, яе будова і прадукцыйнасць. Спецыфіка насельніцтва Рыма. “Хлеба і відовішчаў”.

5. *Умацаванне адзінаўладдзя пры Антанінах і росквіт імператарскага Рыма.* Рымская імперыя пры Траяне. Заваяванне Парфіі, Арменіі, Месапатаміі, Дакіі. Канчатковае падпарадкаванне сената. Гаспадарчы ўзды і будаўніцтва ў Рыме. Наростанне крызісных з’яў пры кіраванні Марка Аўрэлія. Прычыны крызісу прынцыпату.

Тэма 27. Крызіс III ст. і яго наступствы

1. *Прычыны і складаючыя крызісу.* Праблемы рабаўладальніцкай гаспадаркі, павялічэнне колькасці вольнаадпушчаннікаў і пераведзеных на пекулій. Каланат. Перамяшчэнне гаспадарчай дзейнасці ў правінцыі.

Фактычнае адпадзенне і самастойнасць рымскіх правінцый. Павышэнне ролі правінцыяльнай знаці, звужэнне сацыяльнай апоры рымлян у правінцыях. Спробы пераадолення крызісных з’яў пры імператарах дынастыі Севераў. Часовыя поспехі рымлян на усходзе. Эдыкт Каракалы аб дараванні правоў рымскага грамадзянства ўсяму насельніцтву імперыі.

2. *Палітычны крызіс і эпоха “салдацкіх імператараў”.* Канфесійныя абмежаванні ў імперыі і ганенні на хрысціян. Максімальнае паглыбленне крызіса і фактычнае распаўсюенне імперыі. Аднаўленне палітычнага адзінства Рымскай імперыі.

Тэма 28. Сістэма даміната і палітычнае развіццё позняй Рымскай імперыі

1. *Сістэма даміната і яе рысы.* Усталяванне адзінаўладдзя пры Дыяклеціяне. Дамінат. Адміністрацыйная, ваенная, фінансавая рэформы Дыяклеціяна. Знешнепалітычнае ўмацаванне імперыі. Сістэма тэтрархіі.

Прыход да ўлады Канстанціна I. Барацьба Канстанціна за адзінаўладдзе. Рэлігійная палітыка Канстанціна. Міланскі эдыкт і Нікейскі сабор. Абвяшчэнне Канстанцінопаля другой сталіцай імперыі.

2. *Барацьба за захаванне імперыі пры пераемніках Канстанціна.* Аслабленне імперыі пры Юліяне. Паглыбленне крызісных з’яў, забарона Алімпійскіх гульняў, ператварэнне хрысціянства ў дзяржаўную рэлігію. Канчатковы падзел імперыі на Заходнюю і Усходнюю.

Тэма 29. Варварскія народы, іх развіццё і ўплыў на Рым. Падзенне Рыма

1. *Варвары як этнічная супольнасць.* Рымскае вызначэнне паняцця “варвар” і ўсталяванне стасункаў з варварскімі пляменамі. Варварскія плямены і іх рассяленне. Германцы. Кельты. Грамадскі лад і матэрыяльная культура варварскіх пляменаў. Усталяванне рымлян у еўрапейскіх правінцыях – Галіі, Брытаніі і г.д. Культурнае ўзаемадзеянне рымлян і варвараў. Раманізацыя варвараў і варварызацыя рымлян.

2. *Прычыны і кірункі міграцыі варварскіх пляменаў.* Фарміраванне першых варварскіх дзяржаўных утварэнняў. Адносіны варвараў з уладамі позняга Рыма. “Вялікае перасяленне народаў”. Уварванне готаў, гунаў і вандалаў на тэрыторыю Заходняй Рымскай імперыі. Бітва на Каталаунскіх палях. Разгром Рыма вандаламі і перанясенне сталіцы ў Равенну. Стварэнне варварскіх каралеўстваў на тэрыторыі імперыі. Распад імперыі. Нізлажэнне апошняга рымскага імператара і падзенне Заходняй Рымскай імперыі.

Тэма 30. Узнікненне і развіццё хрысціянства ў першыя вякі н.э.

1. *Змяненні ў светаўспрыманні ў канцы I тыс да н.э. – пачатку н.э.* і ломка традыцыйных каштоўнасцей антычнага грамадства ў маралі і рэлігіі. Сінкрэтычнасць рэлігійных ўяўленняў, яе прычыны і праявы. Пошук звароту да адзінага, справядлівага і міласэрнага Бога. Актывізацыя цікавасці да іудаізму. Прарокі і прапаведнікі.

2. *Асоба Ісуса Хрыста ў гісторыі і тэалогіі.* Трактоўкі міфалагічнай і гістарычнай школ. Біблія як свяшчэнны тэкст хрысціян і гістарычная крыніца. Біблейская крытыка. Складовыя часткі Бібліі і праблемы іх аўтарства. Кумранскія світкі (Рукапісы Мёртавага мора). Кананічныя і апакрыфічныя тэксты Бібліі.

3. *Маральныя прынцыпы, вучэнне і абшчыны першых хрысціян.* Прычыны прывабнасці хрысціянства для розных сацыяльных груп. Першыя хрысціяне і рымскае грамадства. Фарміраванне хрысціянскага веравучэння (Ірыней, Юсцін Філасаф, Афінагор Афінскі, Арыген, Цертудіян і г.д.). Стварэнне апалогій. Хрысціянства сярод іншых, сучасных яму філасофскіх і рэлігійных сістэм (неаплатанізма, гнастыцызма і г.д.).

4. *Хрысціянская царква ў перыяд позняй Рымскай імперыі.* Перыяды гкненняў і афіцыйнага прыняцця. Пашырэнне сацыяльнай базы вернікаў, інстытуалізацыя і афармленне хрысціянскай царквы. Багаслоўскія спрэчкі. Арыянства. Міланскі эдыкт. Нікейскі і Канстанцінопальскі саборы. Ператварэнне хрысціянства ў афіцыйную рэлігію. Сацыякультурныя наступствы хрысціянізацыі Еўропы.

ІНШЫЯ МАТЭРЫЯЛЫ (НАВУКОВАЯ ЛІТАРАТУРА)

1. *Алексеев, В.П.* История первобытного общества: учебник для студентов вузов по специальности «история» / В.П. Алексеев, А.И. Першиц. – 6-е изд.. – М. : АСТ; Астрель, 2004. – 350 с.
2. *Васильев, Л.С.* История Востока: в 2 т.: учебник по специальности “история”. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Высш. шк., 2001. – Т.1. – 512 с.
3. *Виппер, Р.Ю.* История древнего мира / Р.Ю. Виппер. – М.: Республика, 1993. – 511 с.
4. *Всемирная история.* В 3 ч. Ч. 1. С древнейших времен до конца XVIII в.: Учеб. пособие / О. А. Яновский, О. В. Бригадина, П.А. Шупляк и др. – Мн.: «Юнипресс», 2006. – 608 с.
5. *Всемирная история.* В 6 т. Т. 1. Древний мир / Ин-т всеобщей истории РАН; Отв. ред. В. А. Головина, В. И. Уколова. – М. : Наука, 2011. – 822 с.
6. *История Древнего Востока.* Зарождение древнейших классовых обществ и первые очаги рабовладельческой цивилизации. Ч. 1. Месопотамия / Под.

- ред. И. М. Дьяконова. – М. : Гл. ред. вост. л-ры изд-ва “Наука, 1983. – 534 с.
7. *История Древнего Востока*. Зарождение древнейших классовых обществ и первые очаги рабовладельческой цивилизации. Ч. 2. Передняя Азия. Египет / Под ред. чл.-корр. АН СССР Г. М. Бонгард-Левина – М. : Гл. ред. вост. л-ры изд-ва “Наука, 1988. – 623 с.
 8. *История Древнего Востока*. От ранних государственных образований до древних империй / Под ред. А. В. Седова; Редкол. Г. М. Бонгард-Левин и др.; Ин-т востоковедения. – М. : Вост. лит. – 2004. – 895 с.
 9. *История Древнего Востока: учебно-методическое пособие для студентов высших учебных заведений, обучающихся по специальности 1-21 03 01 “История” (по направлениям)* / Г. И. Довгяло, О. В. Перзашкевич, А. А. Прохоров. – Изд. 2-е, доп. – Минск : Четыре четверти, 2012. – 242 с.
 10. *История древнего мира: Восток, Греция, Рим: учеб пособие* / И.А. Ладынин и др.. – М. : Слово: Эксмо, 2005. – 574 с.
 11. *История Древнего Востока: Учеб. для студ. вузов, обучающихся по спец. И 90 «История»* / А.А. Вигасин, М.А. Дандамаев, М.В. Крюков и др.; под. Ред. В.И. Кузищина. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Высш. шк., 2003. – 462 с.
 12. *История древнего мира: Древний Восток: Индия, Китай, страны Юго-Восточной Азии* / А.Н. Бадак, И.Е. Войнич, Н.М. Волчек и др.. – Мн. : Харвест; М. : АСТ, 2000. – 844 с.
 13. *История древнего мира: Древний Восток: Египет, Шумер, Вавилон, Западная Азия* / А.Н. Бадак, И.Е. Войнич, Н.М. Волчек и др.. – Мн. : Харвест; М. : АСТ, 2000. – 830 с.
 14. *История Древней Греции: учебник для вузов по направлению и специальности “история”* / Ю.В. Андреев, Г.А. Кошеленко, В.И. Кузищин, Л.П. Маринович; под ред. В.И. Кузищина. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Высш. шк., 2003. – 399 с.

15. *Немировский, А.И.* История древнего мира. Античность: учебник для студ. высш. учеб. заведений: в 2 ч. – М. : ВЛАДОС, 2000. – Ч.1. – 448 с.
16. *Немировский, А.И.* История древнего мира. Античность: учебник для студ. высш. учеб. заведений: в 2 ч. – М. : ВЛАДОС, 2000. – Ч.2. – 480 с.
17. *Редер, Д.Г.* История древнего мира: в 2 ч. Ч.1. Первобытное общество и Древний Восток / Д.Г. Редер, Е.А. Черкасова: учеб. пособие для ист. фак. студ. пед. ин-тов. – 3-е изд., испр. и доп. – М. : Просвещение, 1985. – 288 с.
18. *Тураев, Б.А.* История Древнего Востока / Б.А. Тураев. – Мн.: Харвест, 2002. – 417 с.
19. *Аникович, М.В.* Повседневная жизнь охотников на мамонтов / М.В. Аникович. – М. : Молодая гвардия, 2004. – 349 с.
20. *Аман, А.Д.* Повседневная жизнь первых христиан: 95 – 197 / Адальбер-Гюстав Аман. – М. : Молодая гвардия; Палимпсест, 2003. – 321 с.
21. *Атлас чудес света.* Выдающиеся архитектурные сооружения всех времен и народов и памятники / Пер. с англ. М. Зоркая, М. Рудницкий. – М. : БММ АО, 1996. – 239 с.
22. *Бобровникова, Т.А.* Повседневная жизнь римского патриция в эпоху разрушения Карфагена / Т.А. Бобровникова. – М. : Мол. гвардия, 2001. – 493 с.
23. *Бонгард-Левин, Г.М.* Древняя Индия. История и культура / Г.М. Бонгард-Левин. – СПб.: Алетейя, 2001. – 288 с.
24. *Бондаренко, Г.В.* Повседневная жизнь древних кельтов / Г.В. Бондаренко. – М. : Молодая гвардия, 2007. – 396 с.
25. *Брюле, П.* Повседневная жизнь греческих женщин в классическую эпоху / П. Брюле: Пер. с фр. Т.А. Левиной. – М. : Молодая гвардия, 2005. – 239 с.
26. *Бэшем, А.* Цивилизация Древней Индии/Артур Бэшем: пер. с фр. Е. Гавриловой под ред. И. Шевченко.–Екатеринбург: У-Фактория, 2007. – 496 с.

27. *Веллард, Дж.* Вавилон. Расцвет и гибель города чудес / Дж. Веллард; пер. с англ. О.И. Перфильева. – М.: Мол. гвардия, 2001. – 493 с.
28. *Гиро, П.* Быт и нравы древних греков / Поль Гиро. – Смоленск: Русич, 2000. – 624 с.
29. *Гиро, П.* Быт и нравы древних римлян / Поль Гиро – Смоленск: Русич, 2000. – 576 с.
30. *Глебкин, В.В.* Мир в зеркале культуры / В.В. Глебкин. – Ч.1. Первобытная и традициональная культур Древней Месопотамии, культура Древнего Египта: учеб.-метод. пособие. – М.: Добровест, 2000. – 256 с.
31. *Грималь, П.* Цивилизация Древнего Рима / Пьер Грималь; пер. с франц. И. Эльфонд. – Екатеринбург: У-Фактория; М. : АСТ МОСКВА, 2008. – 512 с.
32. *Грицкевич, В.П.* История туризма в древности / В.П. Грицкевич. – Спб.: Издательский дом Герда, 2005. – 336 с.
33. *Грэй, Дж. Г.* История Древнего Китая / Джон Генри Грэй / Пер. с англ. А.Б. Вальдман. – М. : ЗАО Центрполиграф, 2006. – 606 с.
34. *Гуревич, Д., Рапсат-Шарлье, М.-Т.* Повседневная жизнь женщины в Древнем Риме / Д. Гуревич, М.-Т. Рапсат-Шарлье; пер. с фр. Н.Н. Зубкова. – М. : Молодая гвардия, 2006. – 260 с.
35. *Древние цивилизации* / С.С. Аверинцев, В.П. Алексеев, В.Г. Ардзинба и др.; под общ. ред. Г.М. Бонгард – Левина. – М.: Мысль, 1989. – 479 с.
36. *Древний мир: культура, искусство, история: иллюстрированная энциклопедия* / О. В. Перзашкевич, В. А. Федосик. – М. ; Эксмо, Наше слово, 2008. – 254 с.
37. *Дубянецкі, Э.С.* Сусветная культура: Ад старажытнасці да нашых дзён: Папул. энцыкл. дав. – М.: БелЭн, 2001. – 240 с.
38. *Дэвис, Н.* История Европы / Н. Дэвис; пер. с англ. Т.Б. Менской. – М. : АСТ; Транзиткнига, 2004. – 943 с.
39. *Егер, О.* Всемирная история: в 4 т. – Т.1. Древний мир / О. Егер. – М. : АСТ, 1999. – 824 с.

40. *Ежов, В.В.* Мифы Древнего Китая / В.В. Ежов. – М. : Астрель; АСТ. – 2003. – 496 с.
41. *Елисеефф, В., Елисеефф, Д.* Цивилизация классического Китая / В. Елисеефф, Д. Елисеефф; пер с франц. Д. Лоевского – Екатеринбург: У-Фактория, 2007. – 640 с.
42. *Женщины-легенды* / Г.И. Довгяло, Е. Д. Смирнова, В.А. Федосик. – Минск, Беларусь, 1993. – 333 с.
43. *Зайцев, А.В.* Мировая культура: Шумерское царство. Вавилон и Ассирия. Древний Египет / А.В. Зайцев, В.Я. Лаптева, А.В. Порьяз. – М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2000. – 448 с.
44. *Золоева, Л.В.* Мировая культура: Древняя Греция. Древний Рим / Л.В. Золоева, А.В. Порьяз. – М. : Олма-Пресс, 2001. – 447 с.
45. *История Европы: с древнейших времен до наших дней: в 8 т. Т.1.* Древняя Европа / З.В. Удальцова, Б.Ю. Вайткявичус, Ю.Б. Виппер и др.; редкол.: Е.С. Голубцова (отв. ред.) [и др.]. – М. : Наука, 1988. – 704 с.
46. *Каркопино, Ж.* Повседневная жизнь Древнего Рима. Апогей империи / Жером Каркопино; пер. с фр. И.И. Маханькова. – М. : Молодая гвардия, 2008. – 420 с.
47. *Кленгель-Брандт, Э.* Древний Вавилон /Эвелин. Кленгель-Брандт / Пер. с нем. Б.М. Святского. – Смоленск: Русич, 2001. – 368 с.
48. *Косидовский, З.* Библейские сказания; Сказания евангелистов / Зенон Косидовский. – Пер. с пол. – М.: Политиздат, 1990. – 479 с.
49. *Кун, Н.А.* Мифы Древней Греции / Н.А. Кун; предисл. д-ра искусствоведения Л.И. Туруашвили. – М. : РИК Русанова; Астрель; АСТ, 2003. – 624 с.
50. *Куманецкий, К.* История культуры Древней Греции и Рима / Казимеж Куманецкий. – М. : Высш. шк., 1990. – 351 с.
51. *Курциус, Э.* История Древней Греции: в 5 т / Эрнст Курциус. – Мн. : Харвест, 2002.

52. *Лисовый, И.А.* Античный мир в именах и названиях / И.А. Лисовый, К.А. Ревяко. – Мн.: Университетское, 2001. – 247 с.
53. *Мировая художественная культура.* В 2 т. Т.1. Учеб. пособие / Б.А. Эренгросс, Е.А. Ботвинник, В.П. Комаров и др.; под ред. Б.А. Эренгросс. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Высш. шк, 2005. – 447 с.
54. *Монте, П.* Повседневная жизнь египтян во времена великих фараонов / Пьер Монте; пер. с фр. Ф.Л. Мендельсона; науч. предисл. и примеч. О. В. Томашевич. – М.: Мол. гвардия; Палимпсест, 2000. – 465 с.
55. *Мышуста, С.В.* Древний Египет: женщины-фараоны / С.В. Мышуста. – Ростов н/Д.: Феникс, 2006. – 317 с.
56. *Перепелкин, Ю.А.* История Древнего Египта / Ю.А. Перепелкин; общ. ред, вступ. статья и коммент. докт. филос. наук А.А. Вассоевича. – СПб.: Летний сад, журнал «Нева», 2000. – 360 с.
57. *Плутарх.* Избранные жизнеописания. В 2 т. / Плутарх; пер. с древнегр., сост. и прим. М. Томашевской; ил. В.Л. Медведева. – М.: Правда, 1987.
58. *Повалихина, Т.И.* История мировой экономики и международных экономических отношений: учеб пособие/ Т.И. Повалихина. – Минск: Современ. шк., 2006. – 256 с.
59. *Робер, Ж.-Н.* Повседневная жизнь Древнего Рима через призму наслаждений / Жан-Ноэль Робер; пер. с фр. Т.А. Левиной. – М.: Молодая гвардия, 2006. – 245 с.
60. *Темкин, Э.Н.* Мифы Древней Индии / Э.Н. Темкин, В.Г. Эрман. – 4-е изд., доп. – М.: ЗАО «РИК Русанова»: ООО «Издательство Астрель»: ООО «Издательство АСТ», 2002. – 624 с.
61. *Фицджералд, Ч.П.* История Китая / Чарлз Патрик Фицджералд / пер. с англ. Л.А. Калашниковой. – М.: ЗАО Центрполиграф, 2005. – 460 с.
62. *Федорова, Е.В.* Императорский Рим в лицах / Е.В. Федорова. – 2-е изд., испр. и доп. – Смоленск: ИНГА, 1995. – 416 с.
63. *Фор, П.* Повседневная жизнь армии Александра Македонского / Поль Фор. – М.: Молодая гвардия; Палимпсест, - 2008. – 361 с.

64. *Хаммонд, Н.* История Древней Греции / Николас Хаммонд; пер. с англ. – М. : Центрполиграф, 2003. – 702 с.
65. *Циркин, Ю.Б.* Мифы Древнего Рима / Ю.Б. Циркин. – М. : РИК Русанова; Астрель; АСТ. – 2000. – 480 с.
66. *Циркин, Ю.Б.* Мифы Финикии и Угарита / Ю. Циркин. – М.: ООО «Издательство «АСТ»; ООО «Астрель»; ЗАО «Редакционно-издательский комплекс Русанова», 2000. – 480 с.
67. *Шаму, Ф.* Эллинистическая цивилизация / Франсуа Шаму; пер. с фр. Н. Шевченко. – Екатеринбург: У-Фактория; М. : АСТ МОСКВА, 2008. – 480 с.
68. *Шаму, Ф.* Цивилизация Древней Греции / Франсуа Шаму; пер. с фр. Т. Баженовой. – Екатеринбург: У-Фактория; М. : АСТ МОСКВА, 2009. – 368 с.
69. *Шейпак, А.А.* История науки и техники. Материалы и технологии / А.А. Шейпак. – Учеб. пособие: в 2 ч. Ч. 1. – 2-е изд. – М. : МГИУ, 2009. – 276 с.
70. *Шово, М.* Повседневная жизнь Египта во времена Клеопатры / Мишель Шово; пер. с фр. Е.Е. Масловой; Науч. ред. , хрестоматия и прим. С.В. Архиповой. – М. : Мол. гвардия, 2004. – 294 с.
71. *Штолль, Г.В.* История Древнего Рима в биографиях / Г.В. Штолль. – Смоленск: Русич, 2003. – 376 с.
72. *Шураки, А.* Повседневная жизнь людей Библии / Андре Шураки. – Пер. с фр. А.Е. Винник. – М.: Молодая гвардия, 2004. – 278 с.

3. ПРАКТЫЧНЫ РАЗДЗЕЛ

МАТЭРЫЯЛЫ ДЛЯ ПРАВЯДЗЕННЯ СЕМІНАРСКІХ ЗАНЯТКАЎ

Тэма 1. Першабытны лад, яго сутнасць і змест. Каменны век

1. Сутнасць першабытнага ладу і яго месца ў сусветнай гісторыі. Перыядызацыя, яе віды і асаблівасці ў розных рэгіёнах.
2. Антрапагенэз і антрапасацыягенэз. Канцэпцыі узнікнення чалавека.
3. Ранні і сярэдні палеаліт. Прыродныя ўмовы. Этапы абледзянення. Археалагічныя помнікі перыяду.
4. Позні палеаліт і мезаліт. Прыродныя ўмовы, прылады працы, сацыяльная арганізацыя.

Літаратура:

1. Алексеев, В.П., Першиц, А.И. История первобытного общества: Учеб. для студентов вузов по спец. «История» / В.П. Алексеев, А.И. Першиц. – 6-е изд. – М.: ООО «Издательство АСТ»: ООО «Издательство Астрель», 2004. – 350 с.
2. Редер, Д.Г., Черкасова, Е.А. История древнего мира. В 2 ч. Ч. 1. Первобытное общество и Древний Восток. Учеб пособие для студентов ист. фак. пед. ин-тов. – 3-е изд., испр. и доп. – М.: Просвещение, 1985..
3. Всемирная история. В.3 ч. Ч.1. С древнейших времен до конца XVIII в.: Учеб. пособие / О.А. Яновский, О.В. Бригадина, П.А. Шупляк и др. – Мн.: «Юнипресс», 2002.
4. Древние цивилизации / С.С. Аверинцев, В.П. Алексеев, В.Г. Ардзинба и др.: Под общ. ред. Г.М. Бонгард-Левина. – М.: Мысль, 1989.
5. Нефедов, С.А. История древнего мира: История, поданная как роман: Современный учебник для школьников и увлекательное чтение для взрослых. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1996.
6. Глебкин, В.В. Мир в зеркале культуры: Часть 1. Первобытная и традиционная культура, культура Древней Месопотамии, культура Древнего Египта: Учебно-методическое пособие / В.В. Глебкин. – М.: Добросвет, 2000.
7. Мировая художественная культура. В 2 т. Т.1. Учеб. пособие / Б.А. Эренграсс, Е.А. Ботвинник, В.П. Комаров и др.; Под ред. Б.А. Эренграсс. – 2-е изд, перераб. и доп. – М.: Высш. шк., 2005.
8. Аникович, М.В. Повседневная жизнь охотников на мамонтов / М.В. Аникович. – М. : Молодая гвардия, 2004. – 349 с.
9. Горелов, А.А. История мировых религий: учеб. пособие / А. А. Горелов. – М.: Флинта: МПСИ, 2005.
10. Торосян, В.Г. Культурология. История мировой и отечественной культуры: учеб. пособие для студентов вузов, обуч. по пед. специальностям/ В.Г. Торосян. – М.: Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС, 2005. – С. 93-109.

Тэма 2. Неалітычная рэвалюцыя і яе ўплыў на чалавечае супольніцтва.

З'яўленне першых цывілізацый

1. Неаліт, яго сутнасць і храналагічныя межы.
2. Сутнасць неалітычнай рэвалюцыі. Змяненні ў тэхналогіях і матэрыяльнай культуры.
3. Эканамічныя і сацыяльныя наступствы неалітычнай рэвалюцыі.
4. З'яўленне першых протадзяржаўных утварэнняў.
5. Матэрыяльная культура каменнага века.

Літаратура:

1. Алексеев, В.П., Першиц, А.И. История первобытного общества: Учеб. для студентов вузов по спец. «История» / В.П. Алексеев, А.И. Першиц. – 6-е изд. – М.: ООО «Издательство АСТ»: ООО «Издательство Астрель», 2004. – 350 с.
2. Аникович, М.В. Повседневная жизнь охотников на мамонтов / М.В. Аникович. – М. : Молодая гвардия, 2004. – 349 с.

3. Редер, Д.Г., Черкасова, Е.А. История древнего мира. В 2 ч. Ч. 1. Первобытное общество и Древний Восток. Учеб пособие для студентов ист. фак. пед. ин-тов. – 3-е изд., испр. и доп. – М.: Просвещение, 1985.
4. Всемирная история. В.3 ч. Ч.1. С древнейших времен до конца XVIII в.: Учеб. пособие / О.А. Яновский, О.В. Бригадина, П.А. Шупляк и др. – Мн.: «Юнипресс», 2002.
5. Древние цивилизации / С.С. Аверинцев, В.П. Алексеев, В.Г. Ардзинба и др.: Под общ. ред. Г.М. Бонгард-Левина. – М.: Мысль, 1989.
6. Нефедов, С.А. История древнего мира: История, поданная как роман: Современный учебник для школьников и увлекательное чтение для взрослых. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1996.
7. Глебкин, В.В. Мир в зеркале культуры: Часть 1. Первобытная и традиционная культура, культура Древней Месопотамии, культура Древнего Египта: Учебно-методическое пособие / В.В. Глебкин. – М.: Добросвет, 2000.
8. Дубянецкі, Э.С. Суветная культура: Ад старажытнасці да нашых дзён: Папулярны энцыклапедычны даведнік / Эдуард Дубянецкі. – Мн.: “Беларуская энцыклапедыя”, 2001.
9. Мировая художественная культура. В 2 т. Т.1. Учеб. пособие / Б.А. Эренгросс, Е.А. Ботвинник, В.П. Комаров и др.; Под ред. Б.А. Эренгросс. – 2-е изд, перераб. и доп. – М.: Высш. шк., 2005. – С. 85-98.
10. Горелов, А.А. История мировых религий: учеб. пособие / А. А. Горелов. – М.: Флинта: МПСИ, 2005.
11. Торосян, В.Г. Культурология. История мировой и отечественной культуры: учеб. пособие для студентов вузов, обуч. по пед. специальностям/ В.Г. Торосян. – М.: Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС, 2005.

Тэма 3. Дасягненні матэрыяльнай і духоўнай культуры цывілізацыі Старажытнай Месапатаміі

1. Сістэма пісьма, навуковыя веды і тэхнічныя ўменні шумераў і акадцаў.
2. Міфалогія і літаратура Старажытнай Месапатаміі.
3. Мастацтва Старажытнага Міжрэчча.
4. Патрыярхальнае грамадства. Сям’я і шлюб, бацькі і дзеці
5. Паўсядзённае жыццё (жыллё, адзенне, харчаванне, прадметы побыту і г.д.)

Літаратура:

1. Зайцев, А.В., Лаптева, В.Я., Порьяз, А.В. Мировая культура: Шумерское царство. Вавилон и Ассирия. Древний Египет. М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2000.
2. *История Древнего Востока: учебно-методическое пособие для студ. высш. учеб. заведений, обуч. по спец. 1-21 03 01 «История» (по направлениям) / Г. И. Довгяло, О. В. Перзашкевич, А. А. Прохоров. – Изд. 2-е, доп. – Минск, Четыре четверти, 2012. – 242 с.*

3. Веллард, Дж. Вавилон. Расцвет и гибель города чудес / Дж. Веллард; пер. с англ. О.И. Перфильева. – М.: Мол. гвардия, 2001. – 493 с.
4. Кленгель-Брандт, Э. Древний Вавилон /Эвелин Кленгель-Брандт / Пер. с нем. Б.М. Святского. – Смоленск: Русич, 2001. – 368 с.
5. Древние цивилизации / С.С. Аверинцев, В.П. Алексеев, В.Г. Ардзинба и др.: Под общ. ред. Г.М. Бонгард-Левина. – М.: Мысль, 1989.
6. Горелов, А.А. История мировых религий: учеб. пособие / А. А. Горелов. – М.: Флинта: МПСИ, 2005.
7. Глебкин, В.В. Мир в зеркале культуры: Часть 1. Первобытная и традициональная культура, культура Древней Месопотамии, культура Древнего Египта: Учебно-методическое пособие / В.В. Глебкин. – М.: Добросвет, 2000.
8. Мировая художественная культура. В 2 т. Т.1. Учеб. пособие / Б.А. Эренгросс, Е.А. Ботвинник, В.П. Комаров и др.; Под ред. Б.А. Эренгросс. – 2-е изд, перераб. и доп. – М.: Высш. шк., 2005.
9. Нефедов, С.А. История древнего мира: История, поданная как роман: Современный учебник для школьников и увлекательное чтение для взрослых. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1996.
10. Торосян, В.Г. Культурология. История мировой и отечественной культуры: учеб. пособие для студентов вузов, обуч. по пед. специальностям/ В.Г. Торосян. – М.: Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС, 2005.
11. Дубянецкі, Э.С. Сусветная культура: Ад старажытнасці да нашых дзён: Папулярны энцыклапедычны даведнік / Эдуард Дубянецкі. – Мн.: “Беларуская энцыклапедыя”, 2001..

Тэма 4. Дасягненні матэрыяльнай і духоўнай культуры Старажытнага Егіпта

1. Міфалогія і рэлігія Старажытнага Егіпта.
2. Пахавальныя абрады і будаўніцтва пірамід.
3. Сістэма пісьма і веды егіпцянаў.
4. Мастацтва Старажытнага Егіпта.
5. Літаратура Старажытнага Егіпта.
6. Сям’я і шлюб, мужчына і жанчына, бацькі і дзеці.
7. Матэрыяльная культура ў паўсядзённым жыцці (харчаванне, адзенне, жыллё, касметычныя сродкі, прадметы побыту і г.д.).

Літаратура:

1. Зайцев, А.В., Лаптева, В.Я., Порьяз, А.В. Мировая культура: Шумерское царство. Вавилон и Ассирия. Древний Египет. М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2000.
2. Монте, П. Повседневная жизнь египтян во времена великих фараонов / Пьер Монте; пер. с фр. Ф.Л. Мендельсона; науч. предисл. и примеч. О. В. Томашевич. – М.: Мол. Гвардия; Палимпсест, 2000.

3. Редер, Д.Г., Черкасова, Е.А. История древнего мира. В 2 ч. Ч. 1. Первобытное общество и Древний Восток. Учеб пособие для студентов ист. фак. пед. ин-тов. – 3-е изд., испр. и доп. – М.: Просвещение, 1985.
4. *История Древнего Востока*: учебно-методическое пособие для студ. высш. учеб. заведений, обуч. по спец. 1-21 03 01 «История» (по направлениям) / Г. И. Довгяло, О. В. Перзашкевич, А. А. Прохоров. – Изд. 2-е, доп. – Минск, Четыре четверти, 2012. – 242 с.
5. Древние цивилизации / С.С. Аверинцев, В.П. Алексеев, В.Г. Ардзинба и др.: Под общ. ред. Г.М. Бонгард-Левина. – М.: Мысль, 1989.
6. *Шейпак, А.А.* История науки и техники: Материалы и технологии / А.А. Шейпак. – Учеб. пособие: в 2 ч. Ч. 1. – 2-е изд. – М.: МГИУ, 2009. – 276 с.
7. Глебкин, В.В. Мир в зеркале культуры: Часть 1. Первобытная и традиционная культура, культура Древней Месопотамии, культура Древнего Египта: Учебно-методическое пособие / В.В. Глебкин. – М.: Добросвет, 2000.
8. Мировая художественная культура. В 2 т. Т.1. Учеб. пособие / Б.А. Эренгросс, Е.А. Ботвинник, В.П. Комаров и др.; Под ред. Б.А. Эренгросс. – 2-е изд, перераб. и доп. – М.: Высш. шк., 2005.
9. Мышуста, С.В. Древний Египет: женщины-фараоны / С.В. Мышуста. – Ростов н/Д.: Феникс, 2006. – 317 с.
10. Нефедов, С.А. История древнего мира: История, поданная как роман: Современный учебник для школьников и увлекательное чтение для взрослых. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1996.
11. Всемирная история. В.3 ч. Ч.1. С древнейших времен до конца XVIII в.: Учеб. пособие / О.А. Яновский, О.В. Бригадина, П.А. Шупляк и др. – Мн.: «Юнипресс», 2002.
12. Торосян, В.Г. Культурология. История мировой и отечественной культуры: учеб. пособие для студентов вузов, обуч. по пед. специальностям/ В.Г. Торосян. – М.: Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС, 2005.
13. Дубянецкі, Э.С. Сусветная культура: Ад старажытнасці да нашых дзён: Папулярны энцыклапедычны даведнік / Эдуард Дубянецкі. – Мн.: “Беларуская энцыклапедыя”, 2001.

Тэма 5. Матэрыяльная і духоўная культура народаў Усходняга Міжземнамор’я ў II-I тыс да н.э.

1. Матэрыяльная культура фінікійцаў.
2. Фінікійскі алфавіт і яго запазычанне іншымі народамі.
3. Умовы жыцця і матэрыяльная культура Старажытнай Палесціны
4. Біблія як свяшчэнная кніга і гістарычная крыніца.
5. Патрыярхальнае грамадства Старажытнай Палесціны. Становішча жанчыны. Сям’я і шлюб. Выхаванне дзяцей.

Літаратура:

1. Редер, Д.Г., Черкасова, Е.А. История древнего мира. В 2 ч. Ч. 1. Первобытное общество и Древний Восток. Учеб пособие для студентов

- ист. фак. пед. ин-тов. – 3-е изд., испр. и доп. – М.: Просвещение, 1985. – С. 134-146, 177-186.
2. Шураки, А. Повседневная жизнь людей Библии / Андре Шураки. – Пер. с фр. А.Е. Винник. – М.: Молодая гвардия, 2004. – 278 с.
 3. Циркин, Ю.Б. Мифы Финикии и Угарита / Ю. Циркин. – М.: ООО «Издательство «АСТ»; ООО «Астрель»; ЗАО «Редакционно-издательский комплекс Русанова», 2000. – 480 с.
 4. Косидовский, З. Библейские сказания; Сказания евангелистов / Зенон Косидовский. – Пер. с пол. – М.: Политиздат, 1990. – 479 с.
 5. *История Древнего Востока: учебно-методическое пособие для студ. высш. учеб. заведений, обуч. по спец. 1-21 03 01 «История» (по направлениям) / Г. И. Довгяло, О. В. Перзашкевич, А. А. Прохоров.* – Изд. 2-е, доп. – Минск, Четыре четверти, 2012. – 242 с.
 6. Древние цивилизации / С.С. Аверинцев, В.П. Алексеев, В.Г. Ардзинба и др.: Под общ. ред. Г.М. Бонгард-Левина. – М.: Мысль, 1989.
 7. Горелов, А.А. История мировых религий: учеб. пособие / А. А. Горелов. – М.: Флинта: МПСИ, 2005.

Тэма 6. Развіццё матэрыяльнай і духоўнай культуры Старажытнай Індыі

1. Найстаражытныя цывілізацыі ў даліне Інда і Ганга. Махенджа-Дара і Харапа і іх матэрыяльная культура.
2. Сацыяльная дыферэнцыяцыя Старажытнай Індыі. Варны і касты.
3. Патрыярхальнае грамадства Старажытнай Індыі. Сям'я і шлюб.
4. Рэлігійныя сістэмы Старажытнай Індыі. Веды. Брахманізм і індуізм. Будызм.
5. Навуковы веды старажытнай Індыі. Матэматыка, астраномія, медыцына.

Літаратура:

1. Древние цивилизации / С.С. Аверинцев, В.П. Алексеев, В.Г. Ардзинба и др.; Под общ. ред. Г.М. Бонгард-Левина. – М.: Мысль, 1989. – 479 с.
2. Редер Д.Г., Черкасова Е.А. История древнего мира. В 2-х ч. Ч.1. Первобытное общество и Древний Восток: Учеб. пособие для студ. ист. фак. пед. ин-тов. – 3-е изд., испр. и доп. – М.: Просвещение, 1985. – 288 с.
3. Тураев, Б.А. История Древнего Востока /Б.А. Тураев. – Мн.: 2002.
4. Темкин, Э.Н., Эрман, В.Г. Мифы Древней Индии / Э. Темкин, Б. Эрман. – 4-е изд., доп. – М.: ЗАО «РИК Русанова»: ООО «Издательство Астрель»: ООО «Издательство АСТ», 2002. – 624с.
5. Нефедов, С.А. История древнего мира. История, поданная как роман: Современный учебник для школьников, увлекательное чтение для взрослых /С. А. Нефедов. – М: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1996. – 392 с.
6. Бонгард-Левин, Г.М. Древняя Индия. История и культура / Г.М. Бонгард-Левин. – СПб.: Алетейя, 2001. – 288 с.
7. Бэшем, А. Цивилизация Древней Индии/Артур Бэшем: пер. с фр. Е. Гавриловой под ред. И. Шевченко.–Екатеринбург: У-Фактория, 2007. – 496 с.
8. *История Древнего Востока*: учебно-методическое пособие для студ. высш. учеб. заведений, обуч. по спец. 1-21 03 01 «История» (по направлениям) / Г. И. Довгяло, О. В. Перзашкевич, А. А. Прохоров. – Изд. 2-е, доп. – Минск, Четыре четверти, 2012. – 242 с.
9. Горелов, А.А. История мировых религий: учеб. пособие / А. А. Горелов. – М.: Флинта: МПСИ, 2005.

Тэма 7. Дасягненні матэрыяльнай і духоўнай культуры Старажытнага Кітая

1. Рэлігійна-этычныя сістэмы Старажытнага Кітая.
2. Будова традыцыйнага грамадства. Сям'я і шлюб.
3. Дасягненні матэрыяльнай культуры Старажытнага Кітая. Кітайскія вынаходніцтвы.
4. Старажытнакітайская медыцына.
5. Літаратура, гісторыя, мастацтва.

Літаратура:

1. История Древнего мира: Древний Восток: Индия. Китай. Страны Юго-Восточной Азии / А.Н. Бадак, И.Е. Войнич, Н.М. Волчек и др.- Мн.: ООО «Харвест»; М.: АСТ, 2000. – 844 с.
2. Древние цивилизации / С.С. Аверинцев, В.П. Алексеев, В.Г. Ардзинба и др.; Под общ. ред. Г.М. Бонгард-Левина. – М.: Мысль, 1989. – 479 с.
3. Редер Д.Г., Черкасова Е.А. История древнего мира. В 2-х ч. Ч.1. Первобытное общество и Древний Восток: Учеб. пособие для студ. ист. фак. пед. ин-тов. – 3-е изд., испр. и доп. – М.: Просвещение, 1985. – 288 с.
4. Нефедов, С.А. История древнего мира. История, поданная как роман: Современный учебник для школьников, увлекательное чтение для взрослых /С. А. Нефедов. – М: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1996. – 392 с.
5. Фицджералд, Ч.П. История Китая /Чарлз Патрик Фицджералд; Пер. с англ. А.А. Калашниковой. – М.: ЗАО Центрполиграф, 2005. – 460 с.
6. Грэй, Дж. Г. История Древнего Китая / Джон Генри Грэй; Пер. с англ. А.В. Вальдман. – М.: ЗАО Центрполиграф, 2006. – 606 с.
7. Сидихменов В.Я. Китай: страницы прошлого /В.Я. Сидихменов. – Смоленск: Русич, 2003. – 464 с.
8. Ежов, В.В. Мифы Древнего Китая / В.В. Ежов. – М. : Астрель; АСТ. – 2003. – 496 с.
9. Елисеефф, В., Елисеефф, Д. Цивилизация классического Китая / В. Едисеефф, Д. Елисеефф; пер с франц. Д. Лоевского – Екатеринбург: У-Фактория, 2007. – 640 с.

Тэма 8. Грэка-персідскія войны.

1. Узмацненне Персіі і экспансія Дарыя I. Паўстанне грэкаў у Мілеце.
2. Высадка персаў у балканскай Грэцыі. Марафонскае сражэнне.
3. Паход Ксеркса. Фермапільская бітва.
4. Перамогі грэкаў у Саламінскай бітве і пры Платэях. Заканчэнне грэка-персідскіх войн і іх значэнне.

Літаратура:

1. История Европы: В 8 томах: с древнейших времен до наших дней. Т.1. Древняя Европа /З.В.Удальцова, Б.Ю. Вайткявичус, Ю.Б. Виппер и др. Редкол.: Е.С. Голубцова (отв. ред) и др. – М.: Наука, 1988. – 704 с.
2. Нефедов, С.А. История древнего мира. История, поданная как роман: Современный учебник для школьников, увлекательное чтение для взрослых /С. А. Нефедов. – М: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1996. – 392 с.
3. История Древнего мира: Древняя Греция /А.Н. Бадак, И.Е. Войнич, Н.М. Волчек и др. – Мн.: ООО «Харвест», М.: АСТ, 2000. – 798 с.
4. История древнего мира: Восток, Греция, Рим / И.А. Ладынин и др. – М.: Слово: Эксмо, 2004. – 547 с.
5. История Древней Греции: Учеб. для вузов по направлению и специальности «История» / Ю.В. Андреев, Г.А. Кошеленко, В.И. Кузицин, Л.П. Маринович; Под ред. В.И. Кузицина. – 3-е изд, перераб. и доп. – М.: Высш. шк., 2003. – 399 с.
6. Немировский, А.И. История Древнего мира: Античность: Учеб.для студ. высш. учеб. заведений: В 2 ч. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2000. – Ч. 1. – 448 с.
7. Курциус, Э. История Древней Греции: В 5 т. /Эрнст Курциус. – Мн.: ООО «Харвест», 2002. – Т. 3. – 413 с.
8. Курциус, Э. История Древней Греции: В 5 т. /Эрнст Курциус. – Мн.: ООО «Харвест», 2002. – Т. 4. – 509 с.
9. Хаммонд, Н. История Древней Греции: Пер. с англ./Николас Хаммонд. – М.: Центрополиграф, 2003. – 702 с.
10. Егер, О. Всемирная история: В 4 т. Т.1. Древний мир/ Оскар Егер. – М.: ООО Фирма «Издательство АСТ». – 1999. – 824 с.

Тэма 9. Дасягненні матэрыяльнай і духоўнай культуры Старажытнай Грэцыі

1. Старажытнагрэчаская міфалогія і рэлігія.
2. Грамадскія ідэалы грэкаў. Сістэма выхавання.
3. Патрыярхальны лад і адносіны да жанчыны. Шлюб і сям'я
4. Літаратура і тэатр.
5. Развіццё архітэктуры і мастацтва Старажытнай Грэцыі.
6. Матэрыяльнае жыццё (адзенне, керамічны посуд, жыллё, мэбля, харчаванне і г.д.)

Літаратура:

2. Золоева, Л.В., Порьяз, А.В. Мировая культура: Древняя Греция. Древний Рим. – М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2001.

3. Древние цивилизации / С.С. Аверинцев, В.П. Алексеев, В.Г. Ардзинба и др.: Под общ. ред. Г.М. Бонгард-Левина. – М.: Мысль, 1989.
4. Мировая художественная культура. В 2 т. Т.1. Учеб. пособие / Б.А. Эренгросс, Е.А. Ботвинник, В.П. Комаров и др.; Под ред. Б.А. Эренгросс. – 2-е изд, перераб. и доп. – М.: Высш. шк., 2005.
5. Немировский, А.И. История Древнего мира: Античность: Учеб. для студ. высш. учеб. заведений: В 2 ч./ А.И. Немировский – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2000. - Ч. I
6. Дубянецкі, Э.С. Сусветная культура: Ад старажытнасці да нашых дзён: Папулярны энцыклапедычны даведнік / Эдуард Дубянецкі. – Мн.: “Беларуская энцыклапедыя”, 2001.
7. Атлас чудес света. Выдающиеся архитектурные сооружения всех времен и народов и памятники / Пер. с англ. М. Зоркая, М. Рудницкий. – М. : БММ АО, 1996. – 239 с.
8. Брюле, П. Повседневная жизнь греческих женщин в классическую эпоху / П. Брюле: Пер. с фр. Т.А. Левиной. – М. : Молодая гвардия, 2005. – 239 с.
9. Гиро, П. Быт и нравы древних греков / Поль Гиро. – Смоленск: Русич, 2000. – 624 с.
10. Куманецкий, К. История культуры Древней Греции и Рима / Казимеж Куманецкий. – М. : Высш. шк., 1990. – 351 с.
11. Лисовый, И.А. Античный мир в именах и названиях / И.А. Лисовый, К.А. Ревяко. – Мн.: Университетское, 2001. – 247 с.
12. Шаму, Ф. Цивилизация Древней Греции / Франсуа Шаму; пер. с фр. Т. Баженовой. – Екатеринбург: У-Фактория; М. : АСТ МОСКВА, 2009. – 368 с.

Тэма 10. Матэрыяльная і духоўная культура эліністычнага свету

1. Сутнасць элінізма. Геаграфічны, гістарычны, культуралагічны аспекты паняцця.
2. Разбурэнне поліснай карціны свету. Эліністычная філасофія і асаблівасці рэлігій.
3. Развіццё навукі (матэматыка, географія, гісторыя, медыцына і г.д.).
Александрыйская бібліятэка.
4. Развіццё тэхнікі і тэхналогій.
5. Помнікі архітэктуры і мастацтва эпохі элінізма. “Сем цудаў свету”.
6. Літаратура перыяда элінізма.

Літаратура:

1. Золоева, Л.В., Порьяз, А.В. Мировая культура: Древняя Греция. Древний Рим. – М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2001
2. Древние цивилизации / С.С. Аверинцев, В.П. Алексеев, В.Г. Ардзинба и др.: Под общ. ред. Г.М. Бонгард-Левина. – М.: Мысль, 1989.
3. Мировая художественная культура. В 2 т. Т.1. Учеб. пособие / Б.А. Эренграсс, Е.А. Ботвинник, В.П. Комаров и др.; Под ред. Б.А. Эренграсс. – 2-е изд, перераб. и доп. – М.: Высш. шк., 2005.
4. Немировский, А.И. История Древнего мира: Античность: Учеб. для студ. высш. учеб. заведений: В 2 ч./ А.И. Немировский – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2000. - Ч. 1.
5. Дубянецкі, Э.С. Сусветная культура: Ад старажытнасці да нашых дзён: Папулярны энцыклапедычны даведнік / Эдуард Дубянецкі. – Мн.: “Беларуская энцыклапедыя”, 2001.
6. Атлас чудес света. Выдающиеся архитектурные сооружения всех времен и народов и памятники / Пер. с англ. М. Зоркая, М. Рудницкий. – М. : БММ АО, 1996. – 239 с.
7. Куманецкий, К. История культуры Древней Греции и Рима / Казимеж Куманецкий. – М. : Высш. шк., 1990. – 351 с.
8. Лисовый, И.А. Античный мир в именах и названиях / И.А. Лисовый, К.А. Ревяко. – Мн.: Университетское, 2001. – 247 с.
9. Шово, М. Повседневная жизнь Египта во времена Клеопатры / Мишель Шово; пер. с фр.Е.Е. Масловой; Науч. ред. , хрестоматия и прим. С.В. Архиповой. – М. : Мол. гвардия, 2004. – 294 с.
10. Шейпак, А.А. История науки и техники: Материалы и технологии / А.А. Шейпак. – Учеб. пособие: в 2 ч. Ч. 1. – 2-е изд. – М. : МГИУ, 2009. – 276 с.
11. Шаму, Ф. Эллинистическая цивилизация / Франсуа Шаму; пер. с фр. Н. Шевченко. – Екатеринбург: У-Фактория; М. : АСТ МОСКВА, 2008. – 480 с.

Тэма 11-12. Дасягненні матэрыяльнай і духоўнай культуры імператарскага Рыма

1. Рым – цэнтр імперыі. Горад, насельніцтва, помнікі архітэктуры, гарадская інфраструктура.
2. Маральны-этычныя прыярытэты рымлян.
3. Рымская міфалогія і арганізацыя рэлігійнага жыцця.
4. Сям’я, шлюб, выхаванне дзяцей, адносіны мужчыны і жанчыны ў перыяд імперыі.
5. Правядзенне вольнага часу. Форум. Тэрмы. Гладыятарскія баі.
6. Літаратура і мастацтва імператарскага Рыма.

7. Арганізацыя штодзённага жыцця. Жыллё, харчаванне, мэбля, адзенне, прадметы дэкаратыўна-ўжыткавага мастацтва, касметычныя сродкі і г.д.).

Літаратура:

1. Золоева, Л.В., Порьяз, А.В. Мировая культура: Древняя Греция. Древний Рим / Л.В. Золоева, А.В. Порьяз. – М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2001.
2. Циркин, Ю.Б. Мифы Древнего Рима / Ю.Б. Циркин. – М.: ООО «Издательство Астрель»: ООО «Издательство АСТ», 2000. – 560 с.
3. Каркопино, Ж. Повседневная жизнь Древнего Рима. Апогей империи / Жером Каркопино; пер. с фр. И.И. Маханькова. – М.: Молодая гвардия, 2008. – 420 с.
3. Немировский, А.И. История Древнего мира: Античность: Учеб. для студ. высш. учеб. заведений: В 2 ч./ А.И. Немировский – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2000. - Ч. 2.
4. Фёдорова, Е.В. Императорский Рим в лицах. – Изд. 2-е, испр. и доп. / Е.В. Фёдорова. – Смоленск: ИНГА, 1995. – 416 с.
5. Дубянецкі, Э.С. Сусветная культура: Ад старажытнасці да нашых дзён: Папулярны энцыклапедычны даведнік / Эдуард Дубянецкі. – Мн.: “Беларуская энцыклапедыя”, 2001. – С. 101-116.
6. Робер, Ж.-Н. Повседневная жизнь Древнего Рима через призму наслаждений / Жан-Ноэль Робер; пер. с фр.Т.А. Левиной. – М.: Молодая гвардия, 2006. – 245 с.
7. Гуревич, Д., Рапсат-Шарлье, М.-Т. Повседневная жизнь женщины в Древнем Риме / Д. Гуревич, М.-Т. Рапсат-Шарлье; пер. с фр. Н.Н. Зубкова. – М.: Молодая гвардия, 2006. – 260 с.
8. Грималь, П. Цивилизация Древнего Рима / Пьер Грималь; пер. с франц. И. Эльфонд. – Екатеринбург: У-Фактория; М.: АСТ МОСКВА, 2008. – 512 с.
9. Гиро, П. Быт и нравы древних римлян / Поль Гиро – Смоленск: Русич, 2000. – 576 с.

Тэма 13–14. Варварскія народы, іх развіццё і ўплыў на Рым. Падзенне Рыма

1. Геаграфічныя, этнічныя, ментальныя характарыстыкі варварскага свету. Буйнейшыя варварскія плямены ў стасунках з Рымам.
2. Рымскае панаванне ў Галіі і Брытаніі. Характар сацыяльнага, этнічнага, культурнага ўзаемадзеяння.
3. “Варварызацыя рымлян” і “раманізацыя варвараў”. Праявы ў матэрыяльным і культурным жыцці імператарскага Рыма.

4. Фарміраванне варварскіх каралеўстваў і характар стасункаў у познерымскі перыяд.
5. Крушэнне імперыі. Развіццё варварскіх каралеўстваў. Сінтэз познерымскага і варварскага грамадстваў.

Літаратура:

1. Золыева, Л.В., Поряз, А.В. Мировая культура: Древняя Греция. Древний Рим / Л.В. Золыева, А.В. Поряз. – М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2001.
2. Немировский, А.И. История Древнего мира: Античность: Учеб. для студ. высш. учеб. заведений: В 2 ч./ А.И. Немировский – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2000. - Ч. 2.
3. Фёдорова, Е.В. Императорский Рим в лицах. – Изд. 2-е, испр. и доп. / Е.В. Фёдорова. – Смоленск: ИНГА, 1995. – 416 с.
4. История Европы: с древнейших времен до наших дней: в 8 т. Т.1. Древняя Европа / З.В. Удальцова, Б.Ю. Вайткявичус, Ю.Б. Виппер и др.; редкол.: Е.С. Голубцова (отв. ред.) [и др.]. – М. : Наука, 1988. – 704 с.
5. Дэвис, Н. История Европы / Н. Дэвис; пер. с англ. Т.Б. Менской. – М. : АСТ; Транзиткнига, 2004. – 943 с.
6. Мансуэлли, Г. Цивилизации древней Европы / Гвидо Мансуэлли в соавторстве с Раймоном Блоком; пер с фр. Е. Абрамовой. – Екатеринбург: У-Фактория, 2007. – 560 с.
7. Штокмар, В.В. История Англии в средние века / В.В. Штокмар. – СПб. : Алетейя, 2005. – 203 с.

МАТЭРЫЯЛЫ ДЛЯ САМАСТОЙНАЙ РАБОТЫ СТУДЭНТАЎ

Тэмы для самастойнай работы для студэнтаў 150 гр. па сусветнай гісторыі (старажытны свет)

Тэма 1. Матэрыяльная і духоўная культура першабытнага грамадства

1. Светаўспрыняцце першабытнага чалавека. Міфалагічнасць свядомасці і яе рысы.
2. Першыя формы маральнай і сацыяльнай рэгуляцыі. Табу і ініцыяцыі.
3. Формы перадачы сацыяльнага вопыту. Сацыяльная і гендэрная дыферэнцыяцыя ў грамадстве.
4. Рэлігійныя ўяўленні першабытнага чалавека.
5. Першабытнае масцатва і канцэпцыі яго паходжання.

Літаратура:

1. *Алексеев, В.П., Першиц, А.И.* История первобытного общества: Учеб. для студентов вузов по спец. «История» / В.П. Алексеев, А.И. Першиц. – 6-е изд. – М.: ООО «Издательство АСТ»: ООО «Издательство Астрель», 2004. – 350 с.
2. *Редер, Д.Г., Черкасова, Е.А.* История древнего мира. В 2 ч. Ч. 1. Первобытное общество и Древний Восток. Учеб пособие для студентов ист. фак. пед. ин-тов. – 3-е изд., испр. и доп. – М.: Просвещение, 1985. – С. 3 – 101.
3. *Всемирная история.* В.3 ч. Ч.1. С древнейших времен до конца XVIII в.: Учеб. пособие / О.А. Яновский, О.В. Бригадина, П.А. Шупляк и др. – Мн.: «Юнипресс», 2002. – С. 9-15.
4. *Древние цивилизации* / С.С. Аверинцев, В.П. Алексеев, В.Г. Ардзинба и др.: Под общ. ред. Г.М. Бонгард-Левина. – М.: Мысль, 1989. – С. 11-21.
5. *Нефедов, С.А.* История древнего мира: История, поданная как роман: Современный учебник для школьников и увлекательное чтение для взрослых. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1996. – С. 6-39.
6. *Глебкин, В.В.* Мир в зеркале культуры: Часть 1. Первобытная и традиционная культура, культура Древней Месопотамии, культура Древнего Египта: Учебно-методическое пособие / В.В. Глебкин. – М.: Добросвет, 2000. – С. 6-78.

7. *Дубянецкі, Э.С.* Суветная культура: Ад старажытнасці да нашых дзён: Папулярны энцыклапедычны даведнік / Эдуард Дубянецкі. – Мн.: “Беларуская энцыклапедыя”, 2001. – С. 5-12.
8. *Мировая художественная культура.* В 2 т. Т.1. Учеб. пособие / Б.А. Эренграсс, Е.А. Ботвинник, В.П. Комаров и др.; Под ред. Б.А. Эренграсс. – 2-е изд, перераб. и доп. – М.: Высш. шк., 2005. – С. 85-98.
9. *Культурология: учеб. пособие для вузов* / С.В. Лапина, Е.М. Бабосов, А.А. Жарикова и др.; под общ. ред. С.В. Лапиной. – 3-е изд. Мн.: ТетраСистемс, 2006. – С. 74-90.
10. *Горелов, А.А.* История мировых религий: учеб. пособие / А. А. Горелов. – М.: Флинта: МПСИ, 2005. – С. 7-47.
11. *Торосян, В.Г.* Культурология. История мировой и отечественной культуры: учеб. пособие для студентов вузов, обуч. по пед. специальностям/ В.Г. Торосян. – М.: Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС, 2005. – С. 93-109.
12. *Аникович, М.В.* Повседневная жизнь охотников на мамонтов / М.В. Аникович. – М. : Молодая гвардия, 2004. – 349 с.

Пытанні для самакантролю па тэме 1 “Матэрыяльная і духоўная культура першабытнага грамадства”

1. У чым сутнасць першабытнага ладу і яго гістарычнае значэнне?
2. Якія існуюць варыянты перыядызацыі?
3. Якія храналагічныя этапы першабытнага ладу вылучаюцца ў адпаведнасці з археалагічнай перыядызацыяй?
4. У чым спецыфіка вывучэння крыніц па гісторыі першабытнага грамадства?

5. Якія існуюць канцэпцыі антрапагенэза і антрапасацыягенэза?
6. Якім чынам праходзіў антрапагенэз у адпаведнасці з тэорыяй дарвінізма?
7. Якія формы сацыяльнай арганізацыі ўласцівыя для першабытнага ладу і якім перыядам яны адпавядаюць?
8. Якія формы сям'і і шлюбу існавалі ў розных перыяды першабытнай эпохі і чаму яны змяняліся?
9. Чаму матрыярхат змяніўся патрыярхатам, а групы шлюб-патрыярхальнай сям'ей?
10. Якім чынам прыродныя ўмовы аказвалі ўплыў на фарміраванне і развіццё чалавечага грамадства?
11. У якім накірунку ішло развіццё прылад працы ў кантэксце тэхнікі вырабу і функцыянальнага прызначэння?
12. Якім чынам змяняліся прылады працы па меры развіцця грамадства ў першабытную эпоху?
13. У чым сутнасць неалітычнай рэвалюцыі?
14. Як звязаны паміж сабой неалітычная рэвалюцыя, разбурэнне першабытнага ладу і ўзнікненне першых дзяржаўных утварэнняў?
15. Чаму ўзніклі першыя рэлігійныя ўяўленні?
16. Якімі былі першыя формы рэлігіі?
17. Якім чынам былі звязаныя рэлігійныя ўяўленні і ўзнікненне першабытнага мастацтва?

Тэма 2. "Рэлігія і культура Старажытнага Міжрэчча і Егіпта".

1. Сістэма пісьма Старажытнай Месапатаміі. Навуковыя веды.
2. Міфалогія і літаратура Старажытнай Месапатаміі. Рэлігійныя ўяўленні.
3. Мастацтва Старажытнага Міжрэчча і Новававілонскага царства.
4. Рэлігійная сістэма і міфалогія Старажытнага Егіпта.
5. Сістэма пісьма Старажытнага Егіпта і гісторыя расшыфроўкі іерогліфаў. Помнікі літаратуры Старажытнага Егіпта. Навуковыя веды егіпцянаў.

6. Развіццё мастацтва Старажытнага Егіпта. Культура эліністычнай эпохі.

Літаратура:

1. *Зайцев, А.В., Лаптева, В.Я., Порьяз, А.В.* Мировая культура: Шумерское царство. Вавилон и Ассирия. Древний Египет. М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2000. – С. 69-96, 97-108, 155-165, 190-215, 358-444.
2. *Редер, Д.Г., Черкасова, Е.А.* История древнего мира. В 2 ч. Ч. 1. Первобытное общество и Древний Восток. Учеб пособие для студентов ист. фак. пед. ин-тов. – 3-е изд., испр. и доп. – М.: Просвещение, 1985. – С. 134-146, 177-186.
3. *Древние цивилизации / С.С. Аверинцев, В.П. Алексеев, В.Г. Ардзинба и др.:* Под общ. ред. Г.М. Бонгард-Левина. – М.: Мысль, 1989. – С. 37-69, 88-117.
4. *Горелов, А.А.* История мировых религий: учеб. пособие / А. А. Горелов. – М.: Флинта: МПСИ, 2005. – С. 48-93.
5. *Глебкин, В.В.* Мир в зеркале культуры: Часть 1. Первобытная и традиционная культура, культура Древней Месопотамии, культура Древнего Египта: Учебно-методическое пособие / В.В. Глебкин. – М.: Добросвет, 2000. – С. 79-250.
6. *Мировая художественная культура.* В 2 т. Т.1. Учеб. пособие / Б.А. Эренграсс, Е.А. Ботвинник, В.П. Комаров и др.; Под ред. Б.А. Эренграсс. – 2-е изд, перераб. и доп. – М.: Высш. шк., 2005. – С. 100-125.
7. *Культурология:* учеб. пособие для вузов / С.В. Лапина, Е.М. Бабосов, А.А. Жарикова и др.; под общ. ред. С.В. Лапиной. – 3-е изд. Мн.: ТетраСистемс, 2006. – С. 91-99.
8. *Нефедов, С.А.* История древнего мира: История, поданная как роман: Современный учебник для школьников и увлекательное чтение для взрослых. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1996. – С. 40-62, 79-85.
9. *Всемирная история. В.3 ч. Ч.1. С древнейших времен до конца XVIII в.:* Учеб. пособие / О.А. Яновский, О.В. Бригадина, П.А. Шупляк и др. – Мн.: «Юнипресс», 2002. – С. 46-61.

10. *Торосян, В.Г.* Культурология. История мировой и отечественной культуры: учеб. пособие для студентов вузов, обуч. по пед. специальностям/ В.Г. Торосян. – М.: Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС, 2005. – С. 110-138.
11. *Дубянецкі, Э.С.* Суветная культура: Ад старажытнасці да нашых дзён: Папулярны энцыклапедычны даведнік / Эдуард Дубянецкі. – Мн.: “Беларуская энцыклапедыя”, 2001. – С. 13-40.
12. *Кленгель-Брандт, Э.* Древний Вавилон /Эвелин Кленгель-Брандт / Пер. с нем. Б.М. Святского. – Смоленск: Русич, 2001. – 368 с.
13. *Монте, П.* Повседневная жизнь египтян во времена великих фараонов / Пьер Монте; пер. с фр. Ф.Л. Мендельсона; науч. предисл. и примеч. О. В. Томашевич. – М. : Мол. Гвардия; Палимпсест, 2000. 0 465 с.
14. *Мышуста, С.В.* Древний Египет: женщины-фараоны / С.В. Мышуста. – Ростов н/Д. : Феникс, 2006. – 317 с.
15. *Перепелкин, Ю.А.* История Древнего Египта / Ю.А. Перепелкин; общ. ред, вступ. статья и коммент. докт. филос. наук А.А. Вассоевича. – СПб. : Летний сад, журнал «Нева», 2000. – 360 с.
16. *История Древнего Востока:* учебно-методическое пособие для студ. высш. учеб. заведений, обуч. по спец. 1-21 03 01 «История» (по направлениям) / Г. И. Довгяло, О. В. Перзашкевич, А. А. Прохоров. – Изд. 2-е, доп. – Минск, Четыре четверти, 2012. – 242 с.

Пытанні для самакантролю па тэме 2 **“Рэлігія і культура Старажытнага Міжрэчча і Егіпта ”**

1. Якімі былі ўяўленні старажытных жыхароў Міжрэчча аб сусвеце?
2. Пад уплывам якіх этнічных плыняў склаўся культурны ландшафт Міжрэчча і Вавілона?

3. Якія найбольш вядомыя літаратурныя творы Старажытнага Міжрэчча і Егіпта вы можаце назваць?
4. Якім чынам навуковыя веды жыхароў Старажытнага Міжрэчча і Егіпта былі звязаны з патрэбамі паўседзеннага жыцця?
5. Чым можна растлумачыць, што ў Старажытным Егіпце былі найбольш кваліфікаваныя па мерках таго часу лекары?
6. Якія асаблівасці архітэктуры Старажытнага Усходу можна адзначыць?
7. Якімі былі асаблівасці рэлігіі і міфалогіі Старажытнага Егіпта?
8. Якім чынам асаблівасці рэлігійнага жыцця старажытных егіпцяў былі звязаныя з іх мастацтвам і навуковымі ведамі?
9. Што сведчыць аб сувязі рэлігійных ведаў, літаратуры і мастацтва Старажытнага Егіпта?
10. Што такое сінкрэтызм і чаму ён узнікае?
11. Якія з “сямі цудаў свету” знаходзіліся у Старажытным Міжрэччы і Егіпце?
12. Якія дасягненні культуры Старажытнага Вавілона вы можаце пералічыць?
13. Калі быў росквіт культуры Старажытнага Вавілона?
14. Якія перыяды можна назваць найбольш прадукцыйнымі ў культуры Старажытнага Егіпта?
15. Якія агульныя рысы можна вылучыць у культурным развіцці старажытнага Егіпта і Міжрэчча?
16. Якім чынам можна прасачыць пераемнасць і падабенства культурных дасягненняў розных рэгіёнаў Старажытнага Усходу?

Тэма 3. Рэлігія і культура Старажытнай Грэцыі і эліністычнага свету.

1. Старажытнагрэчаская філасофія і навука.
2. Старажытнагрэчаская міфалогія.
3. Мастацтва Старажытнай Грэцыі і эліністычнага перыяду.
4. Развіццё архітэктуры Старажытнай Грэцыі.

5. Літаратура і тэатр Старажытнай Грэцыі і эліністычнага свету.
6. Культурныя дасягненні эліністычнага свету.
7. Паўсядзённае жыццё. Матэрыяльная культура Старажытнай Грэцыі і эліністычнага грамадства.

Літаратура:

1. Золоева, Л.В., Порьяз, А.В. Мировая культура: Древняя Греция. Древний Рим. – М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2001. – С. 102 – 214.
2. Древние цивилизации / С.С. Аверинцев, В.П. Алексеев, В.Г. Ардзинба и др.: Под общ. ред. Г.М. Бонгард-Левина. – М.: Мысль, 1989. – С. 288-345, 346-383.
3. Горелов, А.А. История мировых религий: учеб. пособие / А. А. Горелов. – М.: Флинта: МПСИ, 2005. – С. 196-208.
4. Мировая художественная культура. В 2 т. Т.1. Учеб. пособие / Б.А. Эренгросс, Е.А. Ботвинник, В.П. Комаров и др.; Под ред. Б.А. Эренгросс. – 2-е изд, перераб. и доп. – М.: Высш. шк., 2005. – С. 126-146.
5. Культурология: учеб. пособие для вузов / С.В. Лапина, Е.М. Бабосов, А.А. Жарикова и др.; под общ. ред. С.В. Лапиной. – 3-е изд. Мн.: ТетраСистемс, 2006. – С. 107-113.
6. Нефедов, С.А. История древнего мира: История, поданная как роман: Современный учебник для школьников и увлекательное чтение для взрослых. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1996. – С. 127-214.
7. Всемирная история. В.3 ч. Ч.1. С древнейших времен до конца XVIII в.: Учеб. пособие / О.А. Яновский, О.В. Бригадина, П.А. Шупляк и др. – Мн.: «Юнипресс», 2002. – С. 143-155.
8. Торосян, В.Г. Культурология. История мировой и отечественной культуры: учеб. пособие для студентов вузов, обуч. по пед. специальностям/ В.Г. Торосян. – М.: Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС, 2005. – С. 212-255.
9. Немировский, А.И. История Древнего мира: Античность: Учеб. для студ. высш. учеб. заведений: В 2 ч./ А.И. Немировский – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2000. - Ч. 1. – С. 161-181, 199-225, 269-297, 414-446.
10. Кун, Н.А. Мифы Древней Греции /Н.А. Кун. – М.: «РИК Русанова»: ООО «Издательство Астрель», ООО «Издательство АСТ», 2003. – 624 с.

11. *Дубянецкі, Э.С.* Суветная культура: Ад старажытнасці да нашых дзён: Папулярны энцыклапедычны даведнік / Эдуард Дубянецкі. – Мн.: “Беларуская энцыклапедыя”, 2001. – С. 76-100.
12. *Гиро, П.* Быт и нравы древних греков / Поль Гиро. – Смоленск: Русич, 2000. – 624 с.
13. *Куманецкий, К.* История культуры Древней Греции и Рима / Казимеж Куманецкий. – М. : Высш. шк., 1990. – 351 с.
14. *Федорова, Е.В.* Императорский Рим в лицах / Е.В. Федорова. – 2-е изд., испр. и доп. – Смоленск: ИНГА, 1995. – 416 с.
15. *Робер, Ж.-Н.* Повседневная жизнь Древнего Рима через призму наслаждений / Жан-Ноэль Робер; пер. с фр. Т.А. Левиной. – М. : Молодая гвардия, 2006. – 245 с.
16. *Шаму, Ф.* Эллинистическая цивилизация / Франсуа Шаму; пер. с фр. Н. Шевченко. – Екатеринбург: У-Фактория; М. : АСТ МОСКВА, 2008. – 480 с.
17. *Шаму, Ф.* Цивилизация Древней Греции / Франсуа Шаму; пер. с фр. Т. Баженовой. – Екатеринбург: У-Фактория; М. : АСТ МОСКВА, 2009. – 368 с.
18. *Брюле, П.* Повседневная жизнь греческих женщин в классическую эпоху / П. Брюле: Пер. с фр. Т.А. Левиной. – М. : Молодая гвардия, 2005. – 239 с.

Пытанні для самакантролю па тэме 3 « **Рэлігія і культура Старажытнай Грэцыі і эліністычнага свету**»

1. Якая карціна свету была ўласцівая для цывілізацыі Старажытнай Грэцыі?
2. Якія філасофскія школы Старажытнай Грэцыі вы ведаеце?
3. Якія новыя накірункі з’явіліся ў эліністычнай філасофіі? Як гэта было звязана з сацыяльнай рэчаіснасцю перыяду элінізму?
4. Якое значэнне для сусветнай і асабліва еўрапейскай культуры мае старажытнагрэчаская міфалогія?
5. Якое значэнне для сусветнай культуры мае старажытнагрэчаскі тэатр?
6. Якія найбольш вядомыя творы старажытнагрэчаскай драматургіі вы можаце назваць?
7. Якія жанры і сюжэты былі характэрныя для літэратуры перыяду элінізма?
8. Якія этапы можна вылучыць у развіцці старажытнагрэчаскага мастацтва?
9. Якім быў мастацкі ідэал антычнай Грэцыі?”?
10. Якія творы старажытнагрэчаскага мастацтва вы можаце назваць?
11. Якія стылі старажытнагрэчаскай архітэктуры вы можаце вылучыць?

12. У чым адметнасці старажытнагрэчаскай сістэмы адукацыі і выхавання афінскай мадэлі?
13. У чым асаблівасці адукацыі і выхавання ў спартанскім грамадстве?
14. Якія найбольш адметныя сюжэты старажытнагрэчаскай міфалогіі вы можаце назваць?
15. Чаму менавіта ў старажытнагрэчаскім грамадстве з'явілася традыцыя Алімпійскіх гульняў?
16. Якія спаборніцтвы ўваходзілі ў праграму Алімпійскіх гульняў?
17. Якія традыцыі Алімпійскіх гульняў дажылі да нашых дзён?
18. Якія традыцыі антычнай сістэмы адукацыі актуальныя і зараз?
19. Якія дасягненні старажытнагрэчаскай гістарычнай навукі вы ведаеце?
20. Якія буйнейшыя творы старажытнагрэчаскай літаратуры вы можаце назваць?
21. У чым значэнне старажытнагрэчаскай літаратуры для еўрапейскай літаратуры наступных эпох?
22. У чым сутнасць паняцця “класічны” і як гэта паняцце звязана з падобнымі па назве стылямі ў літаратуры і мастацтве?
23. Якія дасягненні культуры эліністычнага свету вы можаце назваць?
24. Што новага з'явілася ў мастацтве эліністычнага свету?
25. У чым праявілася сваеасаблівасць мастацтва эліністычнага свету?

Тэма 4. Рэлігія і культура Старажытнага Рыма.

1. Старажытнарымская міфалогія і яе асаблівасці.

2. Старажытнарымскае мастацтва і яго адметнасці.
3. Дасягненні старажытнарымскага права, філасофіі і гісторыі.
4. Старажытнарымскія відовішчы.
5. Літаратура і мастацтва Старажытнага Рыма. Дасягненні старажытнарымскай архітэктуры.
6. Познерымская культура і яе асаблівасці. Філасофія познерымскай эпохі.
7. Эвалюцыя сямейна-шлюбных адносін у старажытнарымскім грамадстве.

Літаратура:

1. Золоева, Л.В., Порьяз, А.В. Мировая культура: Древняя Греция. Древний Рим / Л.В. Золоева, А.В. Порьяз. – М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2001. – С. 343-440.
2. *Древние цивилизации* / С.С. Аверинцев, В.П. Алексеев, В.Г. Ардзинба и др.: Под общ. ред. Г.М. Бонгард-Левина. – М.: Мысль, 1989. – С. 384-451.
3. Циркин, Ю.Б. Мифы Древнего Рима / Ю.Б. Циркин. – М.: ООО «Издательство Астрель»: ООО «Издательство АСТ», 2000. – 560 с.
4. *Мировая художественная культура*. В 2 т. Т.1. Учеб. пособие / Б.А. Эренгросс, Е.А. Ботвинник, В.П. Комаров и др.; Под ред. Б.А. Эренгросс. – 2-е изд, перераб. и доп. – М.: Высш. шк., 2005. – С. 147-153.
5. *Культурология: учеб. пособие для вузов* / С.В. Лапина, Е.М. Бабосов, А.А. Жарикова и др.; под общ. ред. С.В. Лапиной. – 3-е изд. Мн.: ТетраСистемс, 2006. – С. 114-119.
6. *Нефедов, С.А.* История древнего мира: История, поданная как роман: Современный учебник для школьников и увлекательное чтение для взрослых. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1996. – С. 219 - 322.
7. *Всемирная история. В.3 ч. Ч.1. С древнейших времен до конца XVIII в.:* Учеб. пособие / О.А. Яновский, О.В. Бригадина, П.А. Шупляк и др. – Мн.: «Юнипресс», 2002. – С. 143-155.

8. *Торосян, В.Г.* Культурология. История мировой и отечественной культуры: учеб. пособие для студентов вузов, обуч. по пед. специальностям / В.Г. Торосян. – М.: Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС, 2005. – С. 246-252 .
9. *Немировский, А.И.* История Древнего мира: Античность: Учеб. для студ. высш. учеб. заведений: В 2 ч./ А.И. Немировский – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2000. - Ч. 2. – С.44-66, 136-159, 202-206, 260-296, 317-328, 420-434.
10. *Фёдорова, Е.В.* Императорский Рим в лицах. – Изд. 2-е, испр. и доп. / Е.В. Фёдорова. – Смоленск: ИНГА, 1995. – 416 с.
11. *Дубянецкі, Э.С.* Суветная культура: Ад старажытнасці да нашых дзён: Папулярны энцыклапедычны даведнік / Эдуард Дубянецкі. – Мн.: “Беларуская энцыклапедыя”, 2001. – С. 101-116.
12. *Бобровникова, Т.А.* Повседневная жизнь римского патриция в эпоху разрушения Карфагена / Т.А. Бобровникова. – М. : Мол. гвардия, 2001. – 493 с.
13. *Гиро, П.* Быт и нравы древних римлян / Поль Гиро – Смоленск: Русич, 2000. – 576 с.
14. *Грималь, П.* Цивилизация Древнего Рима / Пьер Грималь; пер. с франц. И. Эльфонд. – Екатеринбург: У-Фактория; М. : АСТ МОСКВА, 2008. – 512 с.
15. *Гуревич, Д., Рапсат-Шарлье, М.-Т.* Повседневная жизнь женщины в Древнем Риме / Д. Гуревич, М.-Т. Рапсат-Шарлье; пер. с фр. Н.Н. Зубкова. – М. : Молодая гвардия, 2006. – 260 с.
16. *Каркопино, Ж.* Повседневная жизнь Древнего Рима. Апогей империи / Жером Каркопино; пер. с фр. И.И. Маханькова. – М. : Молодая гвардия, 2008. – 420 с.
17. *Робер, Ж.-Н.* Повседневная жизнь Древнего Рима через призму наслаждений / Жан-Ноэль Робер; пер. с фр. Т.А. Левиной. – М. : Молодая гвардия, 2006. – 245 с.

Пытанні для самакантроля па тэме 4 «Рэлігія і культура Старажытнага Рыма».

1. Якія асаблівасці культурнага развіцця і ментальнасці старажытнарымскага грамадства можна вылучыць у параўнанні са старажытнагрэчаскім?
2. Якую культурную спадчыну пакінулі старажытным рымлянам этрускі?
3. У чым падабенства і адрозненні грэчаскай і рымскай міфалогіі?
4. Як можна растлумачыць прыкметнае развіццё права і рыторыкі ў Рыме?
5. Якая была роля і спецыфічныя рысы рымскіх відовішчаў?
6. Якія дасягненні гістарычнай думкі Старажытнага Рыма вы ведаеце?
7. У чым спецыфіка старажытнарымскага мастацтва?
8. У чым заключаюцца асаблівасці і дасягненні рымскай архітэктуры?
9. Якія былі асноўныя накірункі старажытнарымскай літаратуры?
10. Якія вы ведаеце жанры літаратуры Старажытнага Рыма?
11. Як называецца справа прыватнай падтрымкі дзеячаў культуры і ў гонар каго яна набыла сваю назву?
12. Якім чынам дасягненні старажытнарымскай культуры паўплывалі на культурнае жыццё наступных эпох?
13. Якім чынам патрэбы сацыяльна-палітычнай рэчаіснасці паўплывалі на развіццё асобных галін рымскай культуры?
14. Якое значэнне мела лацінская мова ў рымскі час і ў пазнейшыя перыяды сусветнай гісторыі?
15. У якіх галінах навукі выкарыстоўваецца лацінская мова зараз?
16. У чым значэнне рымскага права для сярэднявечча, новага і найноўшага часу?
17. Якія дасягненні рымскай філасофіі розных перыядаў вы ведаеце?
18. Якім быў эстэтычны і грамадскі ідэал Старажытнага Рыма?
19. У чым вы бачыце пераамнасць у развіцці старажытнагрэчаскай і старажытнарымскай культуры?
20. Якое значэнне мела культурная спадчына старажытнарымскага грамадства для наступных гістарычных эпох?

4. РАЗДЗЕЛ КАНТРОЛЯ ВЕДАЎ ПЕРАЛІК ПЫТАННЯЎ ДЛЯ ЭКЗАМЕНА

Пытанні да экзамену па курсу *усеагульная гісторыя (старажытны свет)*

1. Гісторыя старажытнага свету як пачатак сусветнага гістарычнага працэса. Перыядызацыя.
2. Усход і Заход як альтэрнатывы развіцця цывілізацый. Характарыстыка традыцыйнага грамадства.
3. Першабытны лад. Каменны век. Асноўныя археалагічныя культуры.
4. Неалітычная рэвалюцыя і яе вынікі.
5. Медны і бронзавы вякі: узнікненне першых цывілізацый.
6. Жалезны век: сацыяльна-эканамічныя працэсы і развіццё дзяржаў.
7. Старажытнае Міжрэчча. Дзяржавы Шумера і Акада.
8. Культурныя дасягненні цывілізацый Старажытнай Месапатаміі.
9. Старававілонская дзяржава і яе развіццё. Дзяржава Мітані.
10. Дзяржава хетаў і Малая Азія ў II тыс. да н.э.
11. Новававілонская дзяржава. Малая Азія ў I тыс. да н.э.
12. Асірыйская дзяржава ў II- пач. I тыс. да н.э.
13. Росквіт Асірыйскай дзяржавы, яе матэрыяльная і духоўная культура.
14. Старажытны Іран (дзяржава Ахеменідаў) у I тыс. да н.э.
15. Фінікія і Сірыя ў II-I тыс. да н.э.
16. Палесціна ў II-I тыс. да н.э. Біблія як гістарычная крыніца.
17. Старажытны Егіпет: дадынастычны перыяд і Ранняе царства.
18. Развіццё старажытнаегіпецкай цывілізацыі ў перыяд Сярэдняга царства.
19. Старажытны Егіпет Новага царства.
20. Позні і Егіпет: асаблівасці сацыяльна-эканамічнага і культурнага развіцця.
21. Эліністычны Егіпет і спецыфіка яго развіцця.

22. Рэлігія і культура Старажытнага Егіпта.
23. Старажытная Індыя до прыхода арыяў.
24. Старажытнаіндыйская цывілізацыя ў II – I тыс да н.э.
25. Культура і рэлігійныя сістэмы Старажытнай Індыі.
26. Старажытны Кітай.
27. Культура і рэлігійныя сістэмы Старажытнага Кітая.
28. Эгейскі свет і Крыта-Мікенская Грэцыя. Гамераўскі перыяд.
29. Архаічная Грэцыя. Тыраніі. Фарміраванне полісаў.
30. Вялікая грэчаская каланізацыя.
31. Афіны і Спарта як варыянты развіцця полісаў Старажытнай Грэцыі. Росквіт старажытнагрэчаскай цывілізацыі ў класічны перыяд.
32. Грэка-персідскія войны.
33. Крызіс старажытнагрэчаскага поліса, яго прычыны і наступствы.
34. Пелапанэская вайна.
35. Узвышэнне Македоніі і яе барацьба за гегемонію ў Грэцыі.
36. Стварэнне дзяржавы Аляксандра Македонскага.
37. Распад дзяржавы Аляксандра Македонскага і ўзнікненне эліністычных дзяржаў.
38. Элінізм, палітычнае і культурнае развіццё буйнейшых эліністычных дзяржаў.
39. Рэлігія і культура Антычнай Грэцыі: міфалогія, літаратура.
40. Рэлігія і культура Антычнай Грэцыі: мастацтва, матэрыяльная культура.
41. Культурныя дасягненні эліністычнага свету.
42. Старажытная Італія. Этрускі.
43. Рым царскага перыяду.
44. Устанаўленне і развіццё Рымскай рэспублікі – I тыс. да н.э. Барацьба плебееў і патрыцыяў.
45. Заваяванне Рымам Італіі.
46. Заваяванне Рымам Міжземнамор'я.

- 47.Крызіс Рымскай рэспублікі і яго прычыны. Грамадзянскія войны.
- 48.Дыктатура Цэзаря і другі трыумвірат.
- 49.Рымская імперыя ў I ст. н.э. Сацыяльнае развіццё і ўнутраная палітыка.
- 50.Пашырэнне тэрыторыі Рыма ў I – II ст. н.э.
- 51.Рымская імперыя ў II ст. н.э.
- 52.Крызіс III ст. і яго наступствы. Рым і правінцыі.
- 53.Сістэма даміната. Падзел Рымскай імперыі на Заходнюю і Усходнюю.
- 54.Варварскія плямены: тэрыторыі рассялення, сацыяльнае развіццё, матэрыяльная культура, адносіны з Рымам.
- 55.Рым і варвары: формы і ступені ўзаемадзеяння.
- 56.Падзенне Заходняй Рымскай імперыі і яго наступствы.
- 57.Перадумовы ўзнікнення хрысціянства.
- 58.Хрысціянства ў першыя вякі нашай эры.
- 59.Культура старажытнарымскай цывілізацыі: міфалогія, літаратура, рымскае права.
- 60.Культура Старажытнага Рыма: мастацтва, тэхніка, паўсядзённае жыццё.

КРЫТЭРЫ І АЦЭНКІ ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ СТУДЭНТАЎ

Ацэнка вынікаў вучэбнай дзейнасці ажыццяўляецца ў адпаведнасці з крытэрыямі ацэнкі ведаў і кампетэнцый студэнтаў па дзесяцібальнай шкале.

10 (дзесяць) балаў:

Сістэматызаваныя, глыбокія і поўныя веды па ўсіх раздзелах вучэбнай праграмы, а таксама па некаторых асноўных пытаннях, якія выходзяць за яе межы; выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, пісьмовае і лагічнае выкладанне матэрыялу, уменне рабіць абгрунтаваныя высновы і абагульненні; абгрунтаваная аргументацыя ўласных высноў, здольнасць самастойна і творча выконваць складаныя нестандартныя заданні ў рамках вучэбнай праграмы; поўнае і глыбокае засваенне зместу асноўнай і дадатковай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай дысцыпліны; уменне выкарыстоўваць навуковыя дасягненні, звязаныя з іншымі дысцыплінамі; творчая самастойная праца на семінарскіх занятках, актыўны творчы ўдзел у групавых абмеркаваннях, высокі ўзровень выканання заданняў.

9 (дзевяць) балаў:

Сістэматызаваныя, глыбокія і поўныя веды па ўсіх пастаўленых пытаннях у аб'ёме вучэбнай праграмы; выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, пісьмовае і лагічнае выкладанне адказу на пытанні, уменне рабіць абгрунтаваныя высновы і абагульненні; здольнасць самастойна і творча выконваць складаныя нестандартныя заданні ў межах вучэбнай праграмы; поўнае засваенне зместу асноўнай і дадатковай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай дысцыпліны; актыўная самастойная праца на семінарскіх занятках, сістэматычны удзел у групавых абмеркаваннях, высокі ўзровень выканання заданняў.

8 (восем) балаў:

Сістэматызаваныя, глыбокія і поўныя веды па ўсіх пастаўленых пытаннях у аб'ёме вучэбнай праграмы; выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, пісьмовае і лагічнае выкладанне матэрыялу, уменне рабіць абгрунтаваныя высновы і абагульненні; здольнасць самастойна выконваць складаныя заданні ў межах вучэбнай праграмы; засваенне зместу асноўнай і дадатковай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай дысцыпліны; уменне

арыентавацца ў сутнасці асноўных тэорый і кірункаў навуковай дысцыпліны і аналізаваць іх; актыўная самастойная праца на семінарскіх занятках, сістэматычны ўдзел у групавых абмеркаваннях, высокі ўзровень выканання заданняў.

7 (сем) балаў:

Сістэматызаваныя, веды па ўсіх раздзелах вучэбнай праграмы; выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, пісьмовае і лагічнае выкладанне матэрыялу, уменне рабіць абгрунтаваныя высновы і абагульненні; засваенне зместу асноўнай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай дысцыпліны; уменне арыентавацца у сутнасці асноўных тэорый і кірункаў навуковай дысцыпліны; актыўная самастойная праца на семінарскіх занятках, удзел у групавых абмеркаваннях, высокі ўзровень выканання заданняў.

6 (шэсць) балаў:

Дастаткова сістэматызаваныя веды ў аб'ёме вучэбнай праграмы; выкарыстанне неабходнай навуковай і спецыяльнай тэрміналогіі, лагічнае выкладанне матэрыялу, уменне абагульняць і рабіць высновы; здольнасць самастойна выконваць тыпавыя заданні ў рамках вучэбнай праграмы; засваенне зместу асноўнай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай дысцыпліны; самастойная праца на семінарскіх занятках, перыядычны удзел у групавых абмеркаваннях, дастатковы ўзровень выканання заданняў.

5 (пяць) балаў:

Дастатковыя веды ў аб'ёме вучэбнай праграмы, лагічнае выкладанне матэрыялу, уменне рабіць высновы; здольнасць самастойна выконваць тыпавыя заданні у рамках вучэбнай праграмы; засваенне зместу асноўнай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай дысцыпліны; уменне самастойна працаваць на семінарскіх занятках, фрагментарны ўдзел у групавых абмеркаваннях, здавальняючы ўзровень выканання заданняў.

4 (чатыры) балы - залічана:

Аб'ём ведаў у рамках базавых ведаў; засваенне зместу асноўнай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай дысцыпліны; лагічнае выкладанне матэрыялу, уменне рабіць простыя высновы без істотных памылак; уменне выконваць тыпавыя заданні пад кіраўніцтвам выкладчыка; здавальняючы ўзровень выканання заданняў.

3 (тры) балы – не залічана:

Недастатковы аб'ём ведаў; выкладанне матэрыялу з істотнымі фактычнымі і лагічнымі памылкамі; няўменне выконваць тыпавыя заданні; пасіўнасць на семінарскіх занятках, нізкі ўзровень культуры выканання і афармлення заданняў.

2 (два) балы – не залічана:

Фрагментарныя веды; няўменне выкарыстаць навуковую тэрміналогію, наяўнасць у адказе грубых лагічных і фактычных памылак; пасіўнасць на семінарскіх занятках; нізкі ўзровень культуры выканання і афармлення заданняў.

1 (адзін) бал – не залічана:

Адсутнасць ведаў і кампетэнцый у рамках адукацыйнага стандарту ці адмова ад адказу.

5. ДАПАМОЖНЫ РАЗДЗЕЛ

Метадычныя рэкамендацыі па арганізацыі і кантролю самастойнай работы студэнтаў

Самастойная работа студэнтаў накіравана на:

- якаснае засваенне і сістэматызацыю атрыманых тэарэтычных ведаў;
- фарміраванне ўменняў па складанню і апрацоўцы розных відаў дакументацыі;
- фарміраванне навыка эфектыўнага пошуку інфармацыі ў фондах архіўных устаноў;
- фарміраванне ўмення выкарыстоўваць атрыманыя веды ў навукова-фондавай дзейнасці музейных устаноў і ў рабоце устаноў краязнаўчатурыстычнай сферы;
- замацаванне практычных уменняў студэнтаў;
- фарміраванне самастойнай думкі;
- развіццё навекова-даследчых навыкаў і ўменняў.

Кантроль самастойнай работы студэнтаў можа ажыццяўляцца на лекцыях, семінарах, спецыяльна арганізаваных калоквіумах, а таксама падчас залікова-экзаменаўнай сесіі. Формамі кантролю з'яўляюцца індывідуальнае і фронтальнае апытанне, стварэнне праблемных сітуацый і пастаноўка перад аўдыторыяй задач “мазгавога штурму”, фармуляванне аўдыторыяй пытанняў у рэчышчы вывучаемай тэмы, стварэнне прадстаўленне міні-дакладаў і рэфератаў, выкананне тэстаў і г.д.

Рэкамендуемыя метады (тэхналогіі) навучання

Асноўнымі метадамі і тэхналогіямі навучання, якія адпавядаюць задачам вывучэння дадзенага абавязковага модуля, з'яўляюцца:

1) метады праблемнага навучання (праблемнае выкладанне, часткова пошукавы і даследчыцкі метады);

2) асобна арыентаванья (развіваючыя) тэхналогіі, заснаваныя на актыўных (рэфлексійна-дзеясных) формах і метадах навучання (“мазгавы штурм”, дзелавая, ролевая і імітацыйная гульня, дыскусія, прэс-канферэнцыя, навучальныя дэбаты, круглы стол, кейс-тэхналогія, праект і інш.);

3) інфармацыйна-камунікацыйныя тэхналогіі, якія забяспечваюць праблемна-даследчы характар працэсу навучання і актывізацыю самастойнай працы студэнтаў (структураваныя электронныя прэзентацыі для лекцыйных заняткаў, выкарыстанне аўдыё-відэападтрымкі вучэбных заняткаў (аналіз аўдыё-, відэасітуацый і інш.), распрацоўка і прымяненне на аснове камп’ютэрных і мультымедычных сродкаў гістарычных творчых заданняў, дапаўненне традыцыйных навучальных заняткаў сродкамі ўзаемадзеяння на аснове сеткавых камунікацыйных магчымасцяў (інтэрнэт-форму, інтэрнэт-семінары і г.д.);

Па кожным раздзеле і тэме дадзенай вучэбнай праграмы ў адпаведнасці з іх мэтамі і задачамі выкладчыкам (кафедрай) праектуюцца і рэалізуюцца пэўныя педагагічныя тэхналогіі. У ліку найбольш перспектыўных і эфектыўных сучасных інавацыйных адукацыйных сродкаў і тэхналогій, якія дазваляюць рэалізаваць сістэмна-дзеясны кампетэнтнасны падыход у вучэбна-выхаваўчым працэсе, варта вылучыць: вучэбна-метадычныя комплексы (у тым ліку электронныя), варыятыўныя мадэлі самастойнай працы студэнтаў, блочна-модульныя, модульна-рэйтывыя і крэдытныя сістэмы, інфармацыйныя тэхналогіі, метады кейсаў, метадыкі актыўнага навучання.

Дыягностыка сфармаванасці кампетэнцый студэнта

1. Патрабаванні да ажыццяўлення дыягностыкі

Працэдура дыягностыкі сфармаванасці кампетэнцый студэнтаў ўключае наступныя этапы:

- вызначэнне аб’екта дыягностыкі;

- выяўленне факта вучэбных дасягненняў студэнта з дапамогай крытэрыяльна-арыентаваных тэстаў і іншых сродкаў дыягностыкі;
- вымярэнне ступені адпаведнасці вучэбных дасягненняў студэнтаў патрабаванням адукацыйнага стандарта;
- ацэньванне вынікаў выяўлення і вымярэння адпаведнасці вучэбных дасягненняў студэнта патрабаванням адукацыйнага стандарта (з дапамогай шкалы ацэнак).

Рэкамендаваныя сродкі дыягностыкі вынікаў вучэбнай дзейнасці студэнтаў

Арганізацыя самастойнай работы студэнтаў прадугледжвае падрыхтоўку студэнтамі інфармацыйных матэрыялаў па ўсеагульнай гісторыі. Для дыягностыкі кампетэнцый студэнтаў прадугледжваецца выкарыстанне наступных сродкаў дыягностыкі:

- тэсты з выкарыстаннем заданняў адкрытай і закрытай формы па асобных раздзелах і тэмах, а таксама па дысцыпліне ў цэлым;
- пісьмовыя заданні па асобных раздзелах дысцыпліны;
- вуснае апытанне падчас заняткаў;
- выступленні студэнтаў на семінарскіх занятках па распрацоўваемым імі тэмах;
- падрыхтоўка і абарона рэфератаў.

2. Шкала ацэнак

Ацэнка вучэбных дасягненняў студэнтаў на экзаменах па дысцыплінах сацыяльна-гуманітарнага цыкла праводзіцца па дзесяці бальнай шкале. Ацэнка вучэбных дасягненняў студэнтаў ажыццяўляецца паэтапна па канкрэтных раздзелах (тэмах) вучэбнай дысцыпліны, здзяйсняецца кафедрай у адпаведнасці з абранай установай вышэйшай адукацыі шкалай ацэнак.

3. Крытэрыі ацэнак

Для ацэнкі вучэбных дасягненняў студэнтаў выкарыстоўваюцца крытэрыі, зацверджаныя Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь.

Пытанні для самастойнай работы студэнтаў

18. Якія формы сацыяльнай арганізацыі ўласцівыя для першабытнага ладу і якім перыядам яны адпавядаюць?
19. Якія формы сям'і і шлюбу існавалі ў розных перыяды першабытнай эпохі і чаму яны змяняліся?
20. У якім накірунку ішло развіццё прылад працы ў кантэксце тэхнікі вырабу і функцыянальнага прызначэння?
21. Якім чынам змяняліся прылады працы па меры развіцця грамадства ў першабытную эпоху?
22. Якімі былі першыя формы рэлігіі?
23. Якім чынам былі звязаныя рэлігійныя ўяўленні і ўзнікненне першабытнага мастацтва?
24. Якімі былі ўяўленні старажытных жыхароў Міжрэчча аб сусвеце?
25. Пад уплывам якіх этнічных плыняў склаўся культурны ландшафт Міжрэчча і Вавілона?
26. Якія найбольш вядомыя літаратурныя творы Старажытнага Міжрэчча і Егіпта вы можаце назваць?
27. Якім чынам навуковыя веды жыхароў Старажытнага Міжрэчча і Егіпта былі звязаны з патрэбамі паўседзеннага жыцця?
28. Чым можна растлумачыць, што ў Старажытным Егіпце былі найбольш кваліфікаваныя па мерках таго часу лекарамі?
29. Якія асаблівасці архітэктуры Старажытнага Усходу можна адзначыць?
30. Якімі былі асаблівасці рэлігіі і міфалогіі Старажытнага Егіпта?
31. Якім чынам асаблівасці рэлігійнага жыцця старажытных егіпцяў былі звязаныя з іх мастацтвам і навуковымі ведамі?
32. Што такое сінкрэтызм і чаму ён узнікае?

33. Якія з “сямі цудаў свету” знаходзіліся у Старажытным Міжрэччы і Егіпце?
34. Якія дасягненні культуры Старажытнага Вавілона вы можаце пералічыць?
35. Якія агульныя рысы можна вылучыць у культурным развіцці старажытнага Егіпта і Міжрэчча?
36. Якія філасофскія школы Старажытнай Грэцыі вы ведаеце?
37. Якія новыя накірункі з’явіліся ў эліністычнай філасофіі? Як гэта было звязана з сацыяльнай рэчаіснасцю перыяду элінізму?
38. Якое значэнне для сусветнай і асабліва еўрапейскай культуры мае старажытнагрэчаская міфалогія?
39. Якое значэнне для сусветнай культуры мае старажытнагрэчаскі тэатр?
40. Якія найбольш вядомыя творы старажытнагрэчаскай драматургіі вы можаце назваць?
41. Якім быў мастацкі ідэал антычнай Грэцыі”?
42. Якія творы старажытнагрэчаскага мастацтва вы можаце назваць?
43. Якія стылі старажытнагрэчаскай архітэктуры вы можаце вылучыць?
44. У чым адметнасці старажытнагрэчаскай сістэмы адукацыі і выхавання афінскай мадэлі?
45. У чым асаблівасці адукацыі і выхавання ў спартанскім грамадстве?
46. Чаму менавіта ў старажытнагрэчаскім грамадстве з’явілася традыцыя Алімпійскіх гульняў?
47. Якія спаборніцтвы ўваходзілі ў праграму Алімпійскіх гульняў?
48. Якія традыцыі Алімпійскіх гульняў дажылі да нашых дзён?
49. Якія традыцыі антычнай сістэмы адукацыі актуальныя і зараз?
50. Якія дасягненні старажытнагрэчаскай гістарычнай навукі вы ведаеце?
51. Якія буйнейшыя творы старажытнагрэчаскай літаратуры вы можаце назваць?
52. У чым значэнне старажытнагрэчаскай літаратуры для еўрапейскай літаратуры наступных эпох?

53. У чым сутнасць паняцця “класічны” і як гэта паняцце звязана з падобнымі па назве стылямі ў літаратуры і мастацтве?
54. Якую культурную спадчыну пакінулі старажытным рымлянам этрускі?
55. У чым падабенства і адрозненні грэчаскай і рымскай міфалогіі?
56. Як можна растлумачыць прыкметнае развіццё права і рыторыкі ў Рыме?
57. Якія дасягненні гістарычнай думкі Старажытнага Рыма вы ведаеце?
58. У чым спецыфіка старажытнарымскага мастацтва?
59. У чым заключаюцца асаблівасці і дасягненні рымскай архітэктуры?
60. Якія былі асноўныя накірункі старажытнарымскай літаратуры?
61. Як называецца справа прыватнай падтрымкі дзяржаўнай культуры і ў гонар каго яна набыла сваю назву?
62. Якім чынам дасягненні старажытнарымскай культуры паўплывалі на культурнае жыццё наступных эпох?
63. Якім чынам патрэбы сацыяльна-палітычнай рэчаіснасці паўплывалі на развіццё асобных галін рымскай культуры?
64. У якіх галінах навукі выкарыстоўваецца лацінская мова зараз?
65. У чым значэнне рымскага права для сярэднявечча, новага і найноўшага часу?
66. У чым вы бачыце перахвалу ў развіцці старажытнагрэчаскай і старажытнарымскай культуры?
67. Якое значэнне мела культурная спадчына старажытнарымскага грамадства для наступных гістарычных эпох?

ТЭХНІЧНЫЯ І ІЛЮСТРАЦЫЙНЫЯ СРОДКІ НАВУЧАННЯ

Выкарыстанне тэхнічных і наглядных сродкаў навучання.

I. DVD-сродкі:

1. “Егіпет-краіна пірамід”
2. “Тайны фараонаў”
3. “Апошні дзень Пампей”
4. “Гладытары. Крывавая арэна”

II. Мультымедычны комплекс “Гісторыя побыту і адзення”

III. Відэафільм “Аляксандр Македонскі”

IV. Вучэбна-ілюстратыўны матэрыял па гісторыі Старажытнага свету.

V. Карты:

1. Старажытны Усход. Індыя і Кітай.
2. Старажытная Грэцыя да сярэдзіны V ст. да н.э..
3. Старажытная Італія да сярэдзіны III ст. да н. э.
4. Заваяванні Аляксандра Македонскага.